

WSPÓŁPRACA
INNOWACJE
TURYSTYKA
ZRÓWNOWAŻONA

RAPORT Z WDROŻENIA STANDARDÓW TURYSTYKI ZRÓWNOWAŻONEJ W WOJEWÓDZTWIE ZACHODNIOPOMORSKIM

WRZESIEŃ 2023

SPIS TREŚCI

Spis treści	2
Wstęp	5
CZĘŚĆ I: WPROWADZENIE	6
1. PODSTAWY TURYSTYKI ZRÓWNOWAŻONEJ	7
1.1. Definicja	7
1.2. Turystyka zrównoważona a zrównoważony rozwój	7
1.3. Globalne Kryteria Turystyki Zrównoważonej	9
1.4. Zrównoważona destynacja turystyczna	10
Dlaczego zrównoważony rozwój turystyki się opłaca? Korzyści dla destynacji	11
1.5. Zrównoważone przedsiębiorstwo turystyczne	12
Dlaczego turystyka zrównoważona się opłaca? Korzyści dla przedsiębiorstw	12
CZĘŚĆ II. TURYSTYKA ZRÓWNOWAŻONA W WOJEWÓDZTWIE ZACHODNIOPOMORSKIM	14
Opis i zakres badania	15
2. ZRÓWNOWAŻONE ZARZĄDZANIE TURYSTYKĄ W WOJEWÓDZTWIE ZACHODNIOPOMORSKIM	16
2.1. Aspekty środowiska naturalnego	16
Ochrona środowiska	16
Zapobieganie zanieczyszczeniom	18
Zarządzanie środowiskowe	18
2.2. Aspekty społeczno-gospodarcze	20
Dbałość o mieszkańców	20
Udział turystyki w gospodarce	22
2.3. Aspekty kulturowe	23
2.4. Zrównoważone zarządzanie destynacją	24
Koordynator (zespół) ds. turystyki zrównoważonej	25
Strategia rozwoju turystyki i monitoring zrównoważonego rozwoju	26
Zarządzanie ruchem turystycznym i sezonowością	26
Komunikacja i marketing	26

CZĘŚĆ III. PRAKTYKI WDRAŻANE PRZEZ FIRMY I ATRAKCJE TURYSTYCZNE WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO	28
3.1. Zarządzanie środowiskowe	28
Odpady	28
Energia	28
Woda	28
Transport	29
3.2. Aspekty społeczno-gospodarcze	29
Zatrudnienie i prawa pracownicze	29
Działania prospołeczne	30
Dostępność dla osób z niepełnosprawnością	30
Polityka zakupowa	31
3.3. Aspekty kulturowe	31
3.4. Zrównoważone zarządzanie	31
Polityka zrównoważonego rozwoju	31
Koordynator ds. zrównoważonego rozwoju	32
Współpraca	32
Komunikacja zrównoważonego rozwoju	33
Certyfikacja zrównoważonego rozwoju	33
PRAKTYKI NAJCZĘŚCIEJ WDRAŻANE PRZEZ ANKIETOWANE FIRMY	35
Zarządzanie środowiskowe	34
Pracownicy i działania prospołeczne	34
Kultura	35
Zrównoważone zarządzanie	35
WAŻNE PRAKTYKI, KTÓRE NIE SĄ WDRAŻANE	35
Wyznaczenie koordynatora ds. Rozwoju zrównoważonego	
Raportowanie niefinansowe	37
Kompleksowy monitoring środowiskowy	37
Wykorzystanie i promowanie ekologicznych środków transportu	38
Zakupy lokalne i ekologiczne	38
NIEWYKORZYSTANE MOŻLIWOŚCI	39
Informowanie klientów nt. działań w zakresie ekologii i odpowiedzialności społ.	39
Promowanie najbardziej ekologicznych i odpowiedzialnych produktów i usług	39
Wykorzystanie elementów kultury lokalnej w wystroju wnętrz i ubiorze	40

Uzyskanie certyfikatu turystyki zrównoważonej	40
CZĘŚĆ IV. PODSUMOWANIE	40
4.1. Ocena ogólna	40
4.2. Rekomendacje	46
Opracowanie strategii rozwoju turystyki	46
Zarządzanie ruchem turystycznym	47
Zwiększenie wiedzy i świadomości na temat turystyki zrównoważonej	48
Promocja liderów turystyki zrównoważonej	49
Rozwój i promocja zrównoważonej zrównoważonych wydarzeń	50
4.3. Dobre praktyki	53
Szkolenia i zaangażowanie interesariuszy, Jackson Hole (USA)	53
Zielone Szlaki Turystyczne Słowenii	54
Zrównoważone festiwale, Irlandia	55
Miejskie krowy – projekt zagospodarowania krajobrazu, Pärnu, Estonia	56
Program „Partnerzy zrównoważonej destynacji”, Dithmarschen, Niemcy	57
Zrównoważony golf, Anglia, Wielka Brytania	58

WSTĘP

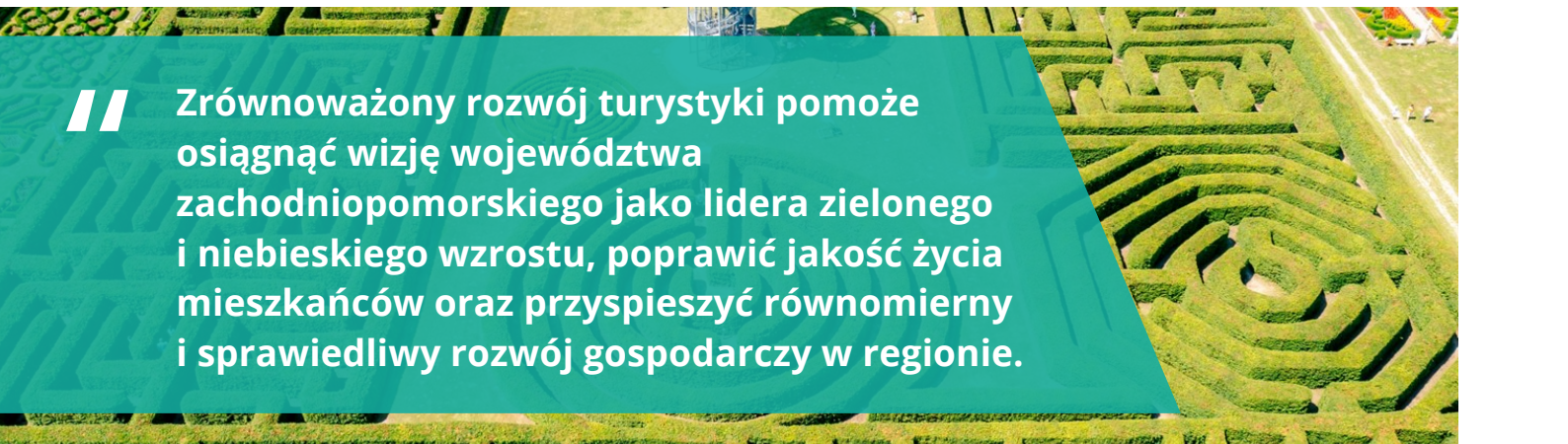
W ostatnich latach koncepcja zrównoważonego rozwoju turystyki zyskała znaczną uwagę na całym świecie ze względu na rosnące obawy dotyczące wpływu działalności turystycznej na środowisko, społeczeństwo i kulturę. Dążąc do zrównoważonego rozwoju Polski, kluczowa staje się ocena obecnego stanu wdrożenia zasad turystyki zrównoważonej i identyfikacja obszarów wymagających poprawy.

Niniejszy raport jest wynikiem przeprowadzonego w sierpniu i wrześniu br. badania wśród organizacji i firm turystycznych z województwa zachodniopomorskiego. Głównym celem badania było dokonanie wstępnej oceny oraz weryfikacji poziomu wdrożenia praktyk turystyki zrównoważonej i hotelarstwa w województwie zachodniopomorskim.

Województwo zachodniopomorskie jest jednym z większych województw w Polsce i pod wieloma względami unikatowym w skali kraju. Dzięki wyjątkowemu położeniu i bogactwu walorów przyrodniczych, jest to również bardzo popularny region wśród turystów. Najbardziej rozbudowana baza noclegowa w Polsce i największa ilość odwiedzających (w porównaniu do pozostałych województw Polski) sprawia, że turystyka jest jedną z istotnych gałęzi gospodarki województwa zachodniopomorskiego. Region znany jest przede wszystkim z nadmorskich uzdrowisk i sanatoriów, ale to również kraina rzek i aż dwóch tysięcy jezior. Ruch turystyczny jest jednak skoncentrowany przede wszystkim przy linii nadmorskiej, natomiast potencjał turystyczny pozostałych części województwa jest wciąż nie w pełni wykorzystany.

Wizja województwa głosi, że Zachodniopomorskie ma stać się liderem „niebieskiego i zielonego wzrostu”, co bezpośrednio wpisuje się w koncepcję rozwoju zrównoważonego i związane z nim trendy i działania. Ze względu jednak na brak dedykowanych programów w zakresie zarządzania turystyką i osób odpowiedzialnych za rozwój zrównoważony – istnieje ryzyko, że wizja Zachodniopomorskiego zostanie niespełniona, a wręcz przeciwnie – przy niewłaściwym planowaniu rozwoju – może dojść do naruszenia ekosystemów przyrodniczych i społecznych.

Przy odpowiedniej strategii, województwo zachodniopomorskie jednak ma szansę wykorzystać sektor turystyczny jako czynnik przyspieszający równomierny i sprawiedliwy rozwój gospodarczy oraz poprawę jakości życia mieszkańców we wszystkich częściach województwa. Stosowanie zrównoważonych praktyk w turystyce może natomiast wzmocnić markę regionu jako zielonej i odpowiedzialnej destynacji, odpowiadając tym samym na zapotrzebowanie ze strony świadomych i nowoczesnych podróżników.

W Zrównoważony rozwój turystyki pomoże osiągnąć wizję województwa zachodniopomorskiego jako lidera zielonego i niebieskiego wzrostu, poprawić jakość życia mieszkańców oraz przyspieszyć równomierny i sprawiedliwy rozwój gospodarczy w regionie.

CZĘŚĆ **01**: WPROWADZENIE

1. PODSTAWY TURYSTYKI ZRÓWNOWAŻONEJ

Koncepcja turystyki zrównoważonej wywodzi się z rosnącej świadomości dotyczącej wpływu turystyki na środowisko naturalne, kulturę i tradycje i społeczności lokalne miejsc odwiedzanych przez turystów. Pojęcie to zaczęło nabierać znaczenia w latach 80. i 90. XX wieku, kiedy to coraz większa liczba podróżujących zaczęła przyczyniać się do narastających problemów związanych z nadmiernym zużyciem zasobów, degradacją środowiska, zanikiem dziedzictwa kulturowego i nierównościami społecznymi.

W odpowiedzi na te wyzwania, organizacje międzynarodowe, takie jak Organizacja Narodów Zjednoczonych i UNESCO, zaczęły promować koncepcję turystyki zrównoważonej jako alternatywę dla tradycyjnego modelu rozwoju turystyki.

1.1. Definicja

Turystyka zrównoważona to, według Światowej Organizacji Turystyki Narodów Zjednoczonych,

"turystyka, w której w pełni uwzględnia się obecne i przyszłe skutki gospodarcze, społeczne i środowiskowe, biorąc pod uwagę potrzeby odwiedzających, branży, środowiska i społeczności przyjmujących"

Według Światowej Organizacji Turystyki ONZ zrównoważona turystyka zakłada:

- Optymalne wykorzystanie zasobów środowiskowych, które stanowią kluczowy element rozwoju turystyki, utrzymując podstawowe procesy ekologiczne i pomagając zachować dziedzictwo naturalne i różnorodność biologiczną.
- Poszanowanie autentyczności społeczno-kulturowej społeczności przyjmujących, ochronę ich dziedzictwa kulturowego i tradycyjnych wartości oraz przyczynianie się do międzykulturowego zrozumienia i tolerancji.
- Zapewnienie rentownej, długoterminowej działalności gospodarczej, zapewniającej wszystkim zainteresowanym stronom korzyści społeczno-gospodarcze, które są sprawiedliwie rozdzielane, w tym poprzez stabilne zatrudnienie i możliwości zarobkowania oraz usługi społeczne dla społeczności przyjmujących, a także przyczynianie się do zmniejszenia ubóstwa.

1.2. Turystyka zrównoważona a zrównoważony rozwój

Koncepcja turystyki zrównoważonej jest ściśle powiązana z koncepcją rozwoju zrównoważonego. Obie te koncepcje opierają się na zasadzie harmonijnego rozwoju i równowagi między aspektami ekonomicznymi, społecznymi i środowiskowymi.

Turystyka zrównoważona odnosi się do podejścia do turystyki, które minimalizuje negatywne skutki dla środowiska naturalnego i kulturowego, promuje ochronę dziedzictwa i zasobów,

a także przyczynia się do poprawy warunków społecznych i ekonomicznych lokalnych społeczności.

Koncepcja rozwoju zrównoważonego zakłada, że rozwój powinien uwzględniać potrzeby teraźniejszych pokoleń, nie zagrażając możliwości przyszłym pokoleniom w zaspokajaniu ich własnych potrzeb.

W kontekście turystyki, koncepcja turystyki zrównoważonej jest implementacją zasad rozwoju zrównoważonego. W rezultacie, turystyka zrównoważona staje się częścią szerszej strategii rozwoju zrównoważonego, w której uwzględniane są również inne sektory gospodarki i aspekty społeczne. Współpraca międzysektorowa i uwzględnienie zasad turystyki zrównoważonej w ogólnych strategiach rozwoju są kluczowe dla osiągnięcia zrównoważonego rozwoju w danym regionie czy kraju.

Agenda 2030, znana również jako Globalne Cele Zrównoważonego Rozwoju (CZR), to ambitny plan działań przyjęty przez państwa członkowskie ONZ w 2015 roku. Składa się z 17 celów zrównoważonego rozwoju, które mają na celu zwalczanie najważniejszych wyzwań globalnych i poprawę jakości życia na całym świecie do roku 2030.

Cele Zrównoważonego Rozwoju obejmują różnorodne obszary, takie jak eliminacja ubóstwa, zapewnienie powszechnego dostępu do edukacji, promowanie równości płci, zapewnienie dostępu do czystej wody i sanitacji, walka ze zmianami klimatu, ochrona środowiska, promowanie sprawiedliwości społecznej i wiele innych.

Chociaż turystyka jest bezpośrednio uwzględniona tylko w trzech celach zrównoważonego rozwoju (CZR 8, 12 i 14), ma silne powiązania i wpływ na większość z nich. Ogłoszenie przez ONZ Międzynarodowego Roku Zrównoważonej Turystyki na rzecz Rozwoju w 2017 roku było uznaniem tego potencjału.

1.3. Globalne Kryteria Turystyki Zrównoważonej

Globalne Kryteria Turystyki Zrównoważonej to zestaw zasad i wytycznych opracowanych przez Światową Radę Turystyki Zrównoważonej (Global Sustainable Tourism Council, GSTC). Istnieje oddzielny zestaw kryteriów dla destynacji turystycznych oraz dla branży (dla biur podróży i dla obiektów zakwaterowania).

Kryteria są podzielone na cztery obszary, na które należy zwracać uwagę w turystyce zrównoważonej:

ZARZĄDZANIE:

Dotyczy planowania, zarządzania i monitorowania działań turystycznych w sposób zrównoważony, uwzględniający ochronę środowiska, kulturę i gospodarczy rozwój lokalnych społeczności.

ŚRODOWISKO:

Skupia się na minimalizacji negatywnego wpływu turystyki na środowisko naturalne, włączając ochronę zasobów naturalnych, bioróżnorodności, redukcję emisji gazów cieplarnianych i ochronę unikalnych ekosystemów.

SPOŁECZNOŚĆ:

Odnosi się do korzyści społecznych generowanych przez turystykę, takich jak stymulacja lokalnej gospodarki, tworzenie miejsc pracy, promowanie równości, wspieranie kultury i dziedzictwa lokalnych społeczności oraz uwzględnienie ich opinii i potrzeb.

KULTURA:

Obejmuje poszanowanie, zachowanie i promocję kultury lokalnej, dziedzictwa kulturowego, tradycji i wartości, a także promowanie dialogu międzykulturowego i wzajemnego zrozumienia.

Globalne Kryteria Turystyki Zrównoważonej służą jako punkt odniesienia dla oceny i certyfikacji inicjatyw turystycznych na całym świecie. Dzięki temu stanowią ważne narzędzie dla destynacji i organizacji, które pragną wdrażać zrównoważone praktyki w swojej działalności i przyczynić się do osiągnięcia celów zrównoważonego rozwoju.

1.4. Zrównoważona destynacja turystyczna

Zrównoważona destynacja turystyczna to miejsce, które podejmuje działania mające na celu osiągnięcie zrównoważonego rozwoju w turystyce. Oznacza to, że destynacja jest zarządzana w sposób holistyczny, uwzględniając aspekty społeczne, środowiskowe i ekonomiczne. Celem zrównoważonej destynacji turystycznej jest minimalizowanie negatywnych wpływów turystyki, jednocześnie poprawiając długoterminowy dobrobyt społeczny, kulturowy i środowiskowy. Destynacja stara się zrównoważyć potrzeby turystów z potrzebami lokalnej społeczności oraz chronić i zachować unikalne walory przyrodnicze i kulturowe. Wdrażając odpowiednie strategie i praktyki, zrównoważone destynacje turystyczne dążą do zrównoważonego wzrostu gospodarczego, ochrony środowiska, promocji odpowiedzialnej konsumpcji i produkcji, a także stymulowania partycypacji lokalnych interesariuszy.

Aby zagwarantować zrównoważony rozwój turystyki, konieczne są następujące elementy:

- **Holistyczne i kompleksowe podejście do zarządzania turystyką.** Strategia destynacji powinna uwzględniać wielowymiarowy charakter zrównoważonego rozwoju, w tym wpływ turystyki na środowisko, gospodarkę i społeczeństwo i kulturę. Uwzględnione powinny być takie kwestie jak na przykład: określenie ryzyka związanych z rozwojem infrastruktury turystycznej na środowisko, działania na rzecz sprawiedliwego rozdzielania wpływów płynących z turystyki na poziomie społeczności lokalnych, czy też zarządzanie sezonowością i ruchem turystycznym.
- **Skuteczne ramy prawne,** opracowane i promowane przez rząd i jednostki samorządu terytorialnego na wszystkich szczeblach, tak aby kwestie gospodarcze, społeczne i środowiskowe były w pełni uwzględnione, wdrażane i kontrolowane.
- **Zaangażowanie interesariuszy.** Istotne jest zidentyfikowanie kluczowych grup interesariuszy oraz skuteczne zarządzanie relacjami z nimi i między nimi. Niezwykle ważne jest aktywne włączenie mieszkańców w procesy decyzyjne związane z zarządzaniem destynacją turystyczną.
- **Wybór właściwych wskaźników sukcesu.** System mierzenia i monitoringu pełni kluczową rolę w zrównoważonym rozwoju turystyki. Choć wzrost gospodarczy często jest dominującym wskaźnikiem, konieczne jest uwzględnienie szerszego zestawu wskaźników w różnych aspektach zrównoważonego rozwoju, takich jak zadowolenie mieszkańców czy poziom emisji CO₂ wynikający z turystyki.

Zrównoważony rozwój turystyki przynosi korzyści zarówno krótko- jak i długoterminowe dla regionów, przyczyniając się do tworzenia zrównoważonej gospodarki, ochrony środowiska i zwiększenia dobrobytu społeczności lokalnych.

Dlaczego zrównoważony rozwój turystyki się opłaca? Korzyści dla destynacji turystycznych.

Rozwój gospodarczy

Turystyka zrównoważona może przynieść wzrost gospodarczy i generować znaczące dochody dla regionów. Poprawa infrastruktury turystycznej, rozwój usług i atrakcji turystycznych oraz zwiększenie liczby odwiedzających przyczyniają się do wzrostu miejsc pracy i zwiększenia lokalnej przedsiębiorczości. Turystyka może stymulować rozwój różnych sektorów gospodarki, takich jak handel detaliczny, usługi gastronomiczne, transport, rzemiosło i kultura.

Ochrona środowiska i zasobów naturalnych

Turystyka zrównoważona promuje ochronę środowiska naturalnego i zrównoważone wykorzystanie zasobów. Dzięki odpowiednim praktykom zarządzania środowiskowego, regiony mogą minimalizować negatywny wpływ turystyki na ekosystemy, krajobrazy, bioróżnorodność i zasoby wodne. Chronienie unikalnych walorów przyrodniczych przyciąga turystów, którzy poszukują autentycznych i ekologicznych doświadczeń.

Korzyści społeczne

Zrównoważony rozwój turystyki przyczynia się do podnoszenia jakości życia lokalnych społeczności. Poprzez inwestowanie w lokalną infrastrukturę, edukację, ochronę dziedzictwa kulturowego i działań społecznych, turystyka może przyczynić się do wzrostu świadomości i dumy mieszkańców z własnego regionu. Równocześnie turystyka może być źródłem dialogu międzykulturowego i wymiany doświadczeń, co sprzyja wzajemnemu zrozumieniu i tolerancji.

Rozwój społeczności lokalnych

Turystyka zrównoważona angażuje lokalne społeczności w procesy decyzyjne, dając im szansę wpływu na kształtowanie planów rozwoju tego sektora. Poprzez promowanie partycypacyjnego podejścia, turystyka może wspierać rozwój lokalnych inicjatyw, rzemiosła, małych przedsiębiorstw i lokalnych producentów. To z kolei prowadzi do rozwoju społeczności lokalnych, wzmacniając ich poczucie wspólnoty i przyczyniając się do redukcji ubóstwa i nierówności społecznych.

1.5. Zrównoważone przedsiębiorstwo turystyczne

Zrównoważone przedsiębiorstwa turystyczne (tutaj mamy na myśli zarówno firmy prywatne jak i inne organizacje, które obsługują turystów) to takie, które nie kierują się wyłącznie zyskiem, a uwzględniają w swojej działalności szersze aspekty ekonomiczne, środowiskowe i społeczne, oraz dbają o wszystkie grupy interesariuszy. Mają na celu minimalizowanie negatywnego wpływu na środowisko, promowanie społecznej odpowiedzialności biznesu i wspieranie lokalnej społeczności. Zrównoważone przedsiębiorstwa turystyczne angażują się w ochronę przyrody poprzez zastosowanie różnych praktyk, takich jak efektywne zarządzanie zasobami naturalnymi, ograniczanie emisji gazów cieplarnianych i ochrona bioróżnorodności. Ponadto, starają się tworzyć korzystne warunki pracy dla pracowników, wspierać lokalne inicjatywy społeczne, promować kulturowe dziedzictwo i angażować się w inicjatywy prospołeczne. Poprzez takie działania, przedsiębiorstwa turystyczne promują bardziej zrównoważoną i odpowiedzialną turystykę, która przynosi korzyści zarówno dla samego biznesu, jak i destynacji, w której się znajdują.

Dlaczego turystyka zrównoważona się opłaca? Korzyści dla przedsiębiorstw turystycznych.

Kompleksowe zarządzanie zrównoważonym rozwojem przynosi firmom i organizacjom turystycznym szereg korzyści:

Poprawa wizerunku i reputacji

Firmy, które angażują się w zrównoważony rozwój, budują pozytywny wizerunek i reputację. Klienci coraz częściej preferują firmy, które są odpowiedzialne społecznie i troszczą się o środowisko. Przez konsekwentne działania w obszarze zrównoważonego rozwoju, firmy mogą zyskać zaufanie klientów, co prowadzi do większej lojalności i zwiększenia konkurencyjności na rynku.

Zwiększenie efektywności operacyjnej

Działania związane ze zrównoważonym rozwojem, takie jak redukcja zużycia energii, wody i generowania odpadów, prowadzą do poprawy efektywności operacyjnej. Oszczędności wynikające z efektywnego zarządzania zasobami mogą przyczynić się do obniżenia kosztów operacyjnych i zwiększenia rentowności firmy.

Innowacyjność i konkurencyjność

Zrównoważony rozwój otwiera okno dla innowacji i tworzenia nowych rozwiązań. Firmy, które koncentrują się na wprowadzaniu nowych technologii, procesów i produktów ekologicznych, mają szansę zyskać przewagę konkurencyjną na rynku. Innowacyjne podejście do zrównoważonego rozwoju może przyciągnąć uwagę klientów i zachęcić ich do wyboru danej firmy.

Zaangażowanie pracowników

Pracownicy, szczególnie młodsze pokolenia, są coraz bardziej zainteresowani pracą w firmach, które promują wartości zgodne z zrównoważonym rozwojem. Firmie, która wykazuje zaangażowanie w troskę o środowisko i społeczność, łatwiej będzie przyciągnąć i zatrzymać utalentowanych pracowników, co wpłynie na wydajność i atmosferę pracy.

Ochrona zasobów naturalnych i środowiska

Branża turystyczna i hotelarska ma bezpośredni wpływ na środowisko naturalne. Wdrażanie zrównoważonego rozwoju pozwala na minimalizowanie negatywnego wpływu na przyrodę i chronienie miejsc o unikalnych walorach przyrodniczych. Zachowanie naturalnego piękna i bioróżnorodności jest niezwykle istotne dla przyszłości branży turystycznej, ponieważ atrakcyjne środowisko przyrodnicze przyciąga turystów.

Wspieranie lokalnej społeczności

Przedsiębiorstwa turystyczne odgrywają istotną rolę we wspieraniu lokalnej społeczności. Poprzez angażowanie się w projekty społeczne, wspieranie lokalnych przedsiębiorców, producentów i rzemieślników, firmy przyczyniają się do rozwoju regionalnego i tworzenia miejsc pracy. Ta interakcja z lokalnymi społecznościami wpływa na pozytywny rozwój i trwałość regionu, a w tym samym, na bardziej atrakcyjne środowisko biznesowe.

CZĘŚĆ **02** :

TURYSTYKA ZRÓWNOWAŻONA W WOJEWÓDZTWIE ZACHODNIOPOMORSKIM

OPIS I ZAKRES BADANIA

Poniżej przedstawione zostały wyniki oceny wdrożenia kryteriów turystyki zrównoważonej w województwie zachodniopomorskim, na poziomie zarządzania województwem jako destynacją turystyczną. Dodatkowo, przeanalizowane zostały praktyki z zakresu zarządzania środowiskowego i odpowiedzialności społecznej biznesu wdrażane przez przedsiębiorstwa i atrakcje turystyczne działające na terenie województwa zachodniopomorskiego.

Ocena wdrożenia praktyk na poziomie destynacji została dokonana wyłącznie na podstawie danych przekazanych przez Zachodniopomorską Regionalną Organizację Turystyczną i Urząd Marszałkowski, a także ankiet internetowych, na które odpowiedzieli przedstawiciele gmin, powiatów i innych jednostek przynajmniej w części swoich kompetencji zaangażowanych w rozwój turystyki na szczeblu lokalnym.

Ocena wdrożenia praktyk turystyki zrównoważonej przez branżę turystyczną również została dokonana na podstawie ankiet internetowych. W badaniu wzięły udział głównie mikro, małe i średnie firmy turystyczne o różnych profilach działalności, w tym ponad połowa to obiekty zakwaterowania (hotele, zajazdy, pensjonaty), atrakcje turystyczne (w tym muzea, parki rozrywki, itp.), biura podróży, a także organizatorzy wydarzeń i konferencji. Wśród respondentów nie znaleźli się agenci turystyczni ani firmy, które zajmują się wynajmem samochodów.

Ze względu na ograniczone instrumenty badawcze, ograniczoną ilość respondentów oraz fakt, iż deklarowane w ankietach informacje nie były weryfikowane, poniższy raport powinno się traktować jedynie jako wstępną ocenę poziomu wdrożenia zasad turystyki zrównoważonej w województwie zachodniopomorskim. Dla pełnowartościowej oceny rekomenduje się przeprowadzenie audytu, pogłębionych wywiadów z interesariuszami oraz badań statystycznych.

Poniższy raport składa się z trzech części:

- Zrównoważone zarządzanie turystyką w województwie zachodniopomorskim
- Praktyki wdrażane przez firmy i atrakcje turystyczne województwa zachodniopomorskiego
- Podsumowanie, w tym rekomendacje i dobre praktyki

Zarówno część pierwsza, dotycząca destynacji, jak i część druga, dotycząca sektora prywatnego, rozdzielone są na kolejne cztery podrozdziały, które odzwierciedlają główne obszary turystyki zrównoważonej: aspekty środowiskowe, aspekty społeczno-gospodarcze, aspekty kulturowe oraz zrównoważone zarządzanie.

Podsumowanie zawiera ogólny przegląd i podsumowanie kluczowych wyników i wniosków przedstawionych w raporcie a także rekomendacje i zbiór dobrych praktyk, które mogą posłużyć jako inspiracja dla dalszego, zrównoważonego, rozwoju turystyki w województwie zachodniopomorskim.

2. ZRÓWNOWAŻONE ZARZĄDZANIE TURYSTYKĄ W WOJEWÓDZTWIE ZACHODNIOPOMORSKIM

2.1. Aspekty środowiska naturalnego

Turystyka jest ściśle związana z otaczającym środowiskiem poprzez wzajemne oddziaływanie. Jest branżą, która korzysta z lokalnych, regionalnych i krajowych zasobów, a jakość środowiska odgrywa kluczową rolę w przyciąganiu turystów i zachęcaniu ich do powrotu. Wiele badań potwierdza, że przyroda i krajobraz są kluczowymi czynnikami wpływającymi na wybór miejsca turystycznego oraz że jakość walorów przyrodniczych przekłada się na ilość powracających turystów. Jednak turystyka również ma istotny wpływ na środowisko ze względu na swój rozmiar i szybki rozwój, jako że jest to jedna z największych i najszybciej rozwijających się gałęzi gospodarki na świecie.

Ochrona środowiska

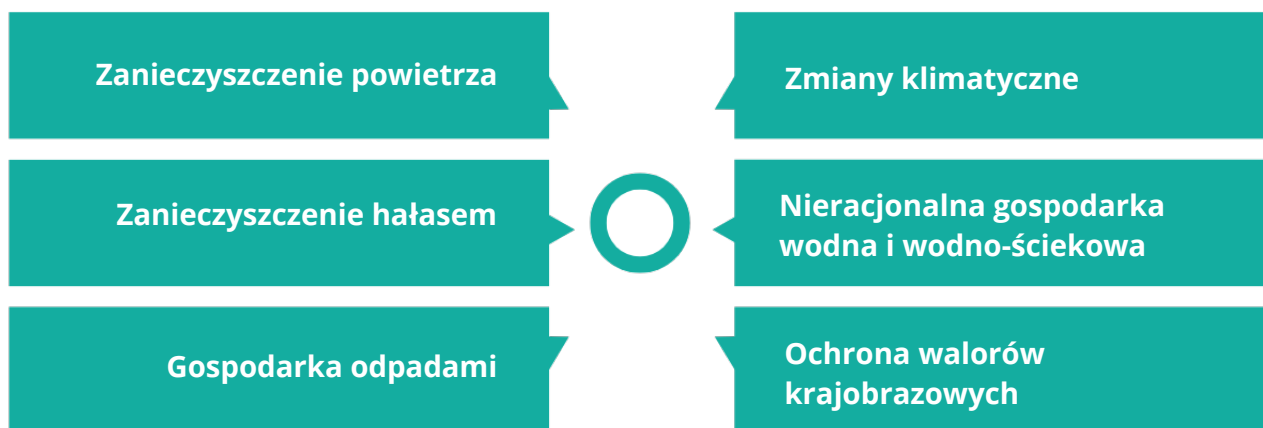
Ochrona bioróżnorodności ma kluczowe znaczenie dla rozwoju turystyki. Turystów przyciągają zróżnicowane ekosystemy, rzadkie gatunki roślin i zwierząt, i piękne krajobrazy. Chroniąc różnorodność biologiczną, destynacje turystyczne mogą oferować odwiedzającym wyjątkowe i atrakcyjne doświadczenia. Wysiłki na rzecz ochrony przyrody wspierają również ekoturystykę i produkty turystyczne oparte na przyrodzie, które są coraz bardziej popularne wśród podróżnych poszukujących powrotu na łono natury i autentycznych doświadczeń. Ponadto ochrona przyrody pomaga zachować dziedzictwo kulturowe związane ze środowiskiem naturalnym i przyczynia się do długoterminowego i zrównoważonego rozwoju turystyki.

Województwo zachodniopomorskie posiada różnorodne walory przyrodnicze, które przyciągają turystów i stanowią istotną część jego atrakcyjności. Region ten leży nad Morzem Bałtyckim, co sprawia, że ma dostęp do pięknych plaż, wybrzeża klifowego i wydm. Dodatkowo, województwo zachodniopomorskie posiada wiele obszarów chronionych, w tym dwa parki narodowe: Woliński i Drawieński Park Narodowy, siedem parków krajobrazowych oraz ponad sto rezerwatów przyrody o różnej charakterystyce, w tym między innymi parki leśne, torfowe, z licznymi gatunkami ptaków, florystyczne. To idealne miejsce dla miłośników natury i ekoturystyki. Województwo zachodniopomorskie należy również do obszarów bogatych w naturalne zbiorniki wodne, takie jak Odra, Zalew Szczeciński i liczne jeziorne mezoregiony. Łączna powierzchnia jezior stanowi blisko 2,9% powierzchni województwa. Oferuje to wiele możliwości dla rekreacji i sportów wodnych. Dodatkowo, region ten jest bogaty w obszary bagien i mokradeł, które stanowią ważne siedliska dla ptaków wodnych i innych gatunków zwierząt. To także raj dla miłośników ornitologii.

Krajobraz naturalny oraz bogactwo fauny i flory regionu przyciąga odwiedzających i daje nieograniczone możliwości rozwoju produktów turystycznych. Z drugiej strony, te unikatowe, kruche i wrażliwe ekosystemy wymagają szczególnej ochrony i właściwego zarządzania.

Z analizy Programu ochrony środowiska Województwa Zachodniopomorskiego 2030, wynika, że wśród obszarów priorytetowych znajdują się:

Ważne jest, aby działania województwa były w pierwszej kolejności nastawione na niwelowanie już powstałych i zapobieganie przyszłym wyzwaniom w wyżej wymienionych obszarach. Niewątpliwie zjawiskiem pozytywnym jest fakt, iż w województwie zachodniopomorskim istnieją dedykowane plany dla wszystkich z obszarów problematycznych, a także wiele innych. Poniżej znajduje się lista obecnych w województwie zachodniopomorskim planów w obszarze ochrony środowiska, które także są wymagane z punktu widzenia globalnych kryteriów turystyki zrównoważonej. W programie ochrony środowiska zabrakło jedynie planów dotyczących dobrostanu zwierząt, w tym dzikich zwierząt w niewoli.

	Ochrona przyrody i różnorodności biologicznej	✓
	Ochrona zasobów naturalnych (np. minerałów, wody, gleby)	✓
	Zapobieganie wprowadzania i rozprzestrzeniania się inwazyjnych gatunków obcych i zarządzania nimi	✓
	Ochrona walorów krajobrazowych	✓
	Ochrona dzikiej przyrody	✓
	Dobrostan zwierząt i dzikich zwierząt w niewoli	✗
	Planowanie przestrzenne, z uwzględnieniem wpływu na ekologię i aspekty społeczne	✓

Warto w tym miejscu również zaznaczyć, że kwestia wpływu turystyki na środowisko naturalne jest postrzegana jako „ważny” lub „bardzo ważny” aspekt przy tworzeniu nowych produktów turystycznych na poziomie lokalnym. Z drugiej strony jednak, tylko jedna ankietowana organizacja lokalna posiada produkty turystyczne, które w sposób bezpośredni wspierają projekty i organizacje działające na rzecz ochrony przyrody. Pokazuje to niespójność pomiędzy deklarowanymi a realnymi działaniami z zakresu ochrony środowiska w kontekście rozwoju turystyki.

Zapobieganie zanieczyszczeniom

Różnego rodzaju zanieczyszczenia wpływają negatywnie na atrakcyjność naturalnych krajobrazów i atrakcji kulturowych. Ponadto, zanieczyszczenie stwarza zagrożenie dla zdrowia zarówno mieszkańców jak i turystów, którzy preferują miejsca z czystym powietrzem, wodą i otoczeniem. Zanieczyszczenia mogą również zaszkodzić ekosystemom i różnorodności biologicznej, zakłócając siedliska i zagrażając dzikiej przyrodzie, zmniejszając w ten sposób potencjał turystyki opartej na walorach przyrodniczych. Wszystko to może wpłynąć na zmniejszenie się liczby odwiedzających, negatywne opinie i złą reputację, co w konsekwencji prowadzi do zmniejszenia przychodów z turystyki i utraty miejsc pracy.

Od zrównoważonych destynacji turystycznych oczekuje się, aby prowadziły zarówno monitoring, jak i działania w celu zmniejszenia zanieczyszczenia gleby, powietrza, wody, a także zanieczyszczenia świetlnego i szumowego.

Z ankiety wynika, iż w województwie zachodniopomorskim nie istnieją szczególne problemy z żadnym rodzajem zanieczyszczeń. Podejmowane są aktywne działania na rzecz zmniejszenia zanieczyszczenia powietrzem i hałasem, oraz działania na rzecz zmniejszenia zanieczyszczenia wód i gleb. Brakuje natomiast informacji na temat monitoringu większości w/w aspektów oraz działań z zakresu zmniejszenia zanieczyszczenia świetlnego.

Poniżej znajduje się lista działań wdrażanych przez województwo zachodniopomorskie w zakresie walki z zanieczyszczeniem. Z punktu widzenia kryteriów turystyki zrównoważonej ważne jest prowadzenie wszystkich niżej wymienionych działań, przynajmniej na podstawowym poziomie. Biorąc pod uwagę dużą powierzchnię ekosystemów wodnych, dbałość o minimalizację poziomu zanieczyszczeń wydaje się kluczowym aspektem rozwoju turystyki w regionie.

	Regularny monitoring	Aktywne działania w celu zmniejszenia
 zanieczyszczenia hałasem	✗	✓
 zanieczyszczenia świetlnego	✗	✗
 zanieczyszczenia powietrza	✓	✓
 zanieczyszczenia gleby	✗	✓
 zanieczyszczenia wody	✓ [*]	✓ ^{**}

W zakresie zarządzania zasobami wodnymi, destynacja powinna prowadzić monitoring jakości wody do picia (*), ale nie prowadzi analizy bezpieczeństwa i jakości zbiorników wodnych(**).

Zarządzanie środowiskowe

Zarządzanie środowiskowe w destynacji turystycznej obejmuje różne aspekty, takie jak gospodarka odpadami, zarządzanie energią, gospodarka wodna i działania na rzecz klimatu. Ma na celu zminimalizowanie negatywnego wpływu i zapewnienie zrównoważonego rozwoju.

Zarządzanie odpadami koncentruje się na redukcji, recyklingu i właściwej utylizacji odpadów generowanych przez turystykę.

Zarządzanie energią zakłada zmniejszenie zużycia energii oraz promuje wykorzystanie energii odnawialnej w celu zminimalizowania wpływu na środowisko.

Gospodarka wodna ma na celu ochronę zasobów wodnych i zapewnienie zrównoważonego wykorzystania wody w miejscach turystycznych, oraz zajmuje się potencjalnym niedoborem wody.

Działania na rzecz klimatu odnoszą się do wysiłków na rzecz łagodzenia i adaptacji do zmian klimatycznych. Obejmuje to zmniejszenie emisji dwutlenku węgla poprzez zwiększenie efektywności transportu, promowanie transportu o niskiej emisyjności oraz zmniejszenie wykorzystania energii.

Na podstawie zgromadzonych informacji można stwierdzić, iż w województwie zachodniopomorskim wdrażane są działania na rzecz efektywnego zarządzania odpadami, brakuje jednak szczegółowego monitoringu, celów ilościowych oraz kampanii na rzecz redukcji konkretnych rodzajów odpadów, np. jednorazowego plastiku czy odpadów żywnościowych.

ODPADY

Monitoring ilości i kategorii odpadów przynajmniej raz na kwartał	✓
Monitoring ilości i kategorii odpadów segregowanych i poddawanych recyklingowi przynajmniej raz w roku	✗
Cele ilościowe w zakresie zmniejszenia ilości odpadów	✗
Cele ilościowe w zakresie segregacji i recyklingu odpadów	✗

Kwestie zmian klimatycznych i adaptacji do zmian klimatycznych są szeroko poruszane w wojewódzkim programie ochrony środowiska. Według pozyskanych informacji, województwo zachodniopomorskie jest krajowym liderem w produkcji zielonej energii. Odnawialne źródła pozwalają wyprodukować około 5 tysięcy gigawatogodzin energii elektrycznej. Stanowi to ponad 82 procent energetycznego zapotrzebowania regionu i jest najlepszym wynikiem w Polsce. W przekazanych dokumentach zabrakło jednak celów ilościowych dotyczących redukcji energii oraz udziału energii odnawialnego, a także monitoringu dotyczącego emisji CO₂ w sektorze turystycznym.

ENERGIA I KLIMAT

Cele ilościowe dotyczące redukcji emisji CO2 w sektorze turystycznym	✗
Obliczony poziom emisji CO2 transportu na terenie destynacji (sumarycznie transport publiczny i prywatny)	✗
Cele ilościowe dotyczące zmniejszenia zużycia energii	✗
Cele ilościowe dotyczące zwiększenia energii z odnawialnych źródeł	✓

2.2. Aspekty społeczno-gospodarcze

O ile turystyka w tradycyjnym podejściu koncentruje się głównie na zyskach dla branży turystycznej i zadowoleniu samych turystów, to w podejściu zrównoważonym - turystyka także zaspokaja potrzeby mieszkańców i staje się instrumentem dla zaspokojenia dobrobytu społecznego.

Cechą charakterystyczną województwa zachodniopomorskiego jest nierównomierne rozłożenie ruchu turystycznego, co może prowadzić do wielu negatywnych skutków na tle społeczno-gospodarczym. Koncentracja turystyki w miejscowościach nadmorskich oznacza, że inne części województwa zachodniopomorskiego mogą być zaniedbane w kwestii inwestycji i rozwoju. To prowadzi do nierówności w rozwoju regionalnym, gdzie obszary nadmorskie czerpią korzyści z turystyki, podczas gdy pozostałe obszary pozostają mniej rozwinięte gospodarczo. Może to przyczyniać się również do migracji ludności z terenów mniej rozwiniętych. Z drugiej strony, obszary turystyczne mogą zmagać się z nadmiernym rozwojem infrastruktury turystycznej, co wiąże się z problemami związanymi z planowaniem przestrzennym, nadmierną urbanizacją, zanieczyszczeniem i utratą walorów przyrodniczych.

Jakość życia mieszkańców jest uwzględniona w strategii rozwoju województwa zachodniopomorskiego jako jeden z celów strategicznych, co świadczy o prawidłowo ujętych priorytetach w kontekście rozwoju zrównoważonego. Wydaje się jednak, że cel ten nie jest poparty wystarczającą ilością narzędzi i działań, które na poprawę dobrobytu społecznego miałyby faktycznie wpływ.

Dbalność o mieszkańców

Zrównoważony rozwój turystyki z punktu widzenia dbałości o interesy mieszkańców, oznacza zarówno ochronę praw człowieka i praw pracowniczych, ochronę zdrowia i bezpieczeństwa, tworzenie przestrzeni dostępnych dla wszystkich, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, jak i partycypację społeczną.

Według informacji dostarczonej przez Zachodniopomorską Regionalną Organizację Turystyczną oraz Urząd Marszałkowski, w województwie zachodniopomorskim nie istnieją dokumenty ani programy regulujące żadne z tych obszarów.

Poniżej przedstawiamy listę programów i działań, które są rekomendowane destynacjom turystycznym, które starają się zwiększyć korzyści z turystyki dla mieszkańców.

KORZYŚCI Z TURYSTYKI DLA MIESZKAŃCÓW

Program dot. ochrony praw człowieka	×
Ocena przestrzegania praw człowieka, w tym praw pracowniczych	×
Program dot. zwiększenia dostępności destynacji dla osób z niepełnosprawnością	×
Program dot. organizacji udziału obywateli w planowaniu i zarządzaniu publicznym	×
Regularne konsultacje publiczne dotyczące planów i inwestycji w sektorze turystycznym	×
Program dot. informowania mieszkańców na temat rozwoju turystyki (planów, inwestycji)	×
Program dot. monitorowania zadowolenia mieszkańców z turystyki	×
Ocena zadowolenia mieszkańców z turystyki	×
Program dot. zdrowia i bezpieczeństwa mieszkańców	×
Program dot. zdrowia i bezpieczeństwa turystów	×
Program dot. zarządzania kryzysowego	✓
Program dot. praw dostępu mieszkańców do zasobów naturalnych, miejsc przyrodniczych i kulturowych	×

Warto w tym miejscu również zaznaczyć, że pomimo braku dedykowanych programów, wsparcie lokalnych przedsiębiorców oraz jakość życia mieszkańców odgrywają istotną rolę przy tworzeniu produktów turystycznych na poziomie lokalnym.

Co więcej, dostępność produktów turystycznych w województwie zachodniopomorskim, w tym transportu, hoteli, restauracji i atrakcji turystycznych, dla turystów z niepełnosprawnością została uznana przez respondentów jako „dostępna” lub „zdecydowanie dostępna”.

Udział turystyki w gospodarce

Turystyka może odgrywać istotną rolę w rozwoju gospodarczym. Po pierwsze, przyciąganie turystów do danego regionu generuje wzrost popytu na dobra i usługi, co stymuluje rozwój lokalnych przedsiębiorstw, takich jak hotele, restauracje, sklepy, organizatorzy wycieczek czy rzemiosło lokalne. To z kolei prowadzi do tworzenia miejsc pracy i zwiększania dochodów dla mieszkańców regionu. Po drugie, turystyka może przyczyniać się do dywersyfikacji gospodarczej, zmniejszając zależność od jednej gałęzi przemysłu. Regiony oparte na turystyce często rozwijają różnorodne sektory, takie jak kultura, sztuka, rzemiosło, rekreacja czy agroturystyka. Ponadto, turystyka może również wspierać rozwój infrastruktury, takiej jak drogi, lotniska, transport publiczny czy usługi komunalne, co przynosi korzyści zarówno turystom, jak i lokalnym mieszkańcom.

Istotne jest, aby w turystyce brały udział różne podmioty, włącznie z organizacjami pozarządowymi i osobami w ciężkiej sytuacji życiowej, oraz aby dochody turystyczne były sprawiedliwie i równomiernie dzielone.

Jak widzimy poniżej, w województwie zachodniopomorskim prowadzony jest monitoring udziału turystyki w gospodarce, co jest punktem wyjściowym do dalszego planowania. Brakuje natomiast innych programów i świadomych działań, które pozwoliłyby na zwiększenie dochodów od turystyki wśród przedsiębiorców i mieszkańców ze wszystkich zakątków województwa.

UDZIAŁ TURYSTYKI W GOSPODARCE

Program dotyczący zwiększenia znaczenia turystyki w gospodarce regionu	✘
Regularny monitoring udziału turystyki w gospodarce, w tym liczba i wydatki turystów, zatrudnienie, podatki, inwestycje itp.	✔
Program dot. promocji produktów lokalnych (żywności, rzemiosła, itp.)	✘
Wytyczne dot. wynajmu obiektów turystycznych i wynajmu krótkoterminowego w celach turystycznych	✘

2.3. Aspekty kulturowe

Ochrona dziedzictwa kulturowego jest nieodrębną częścią zrównoważonego rozwoju turystyki. Dziedzictwo kulturowe reprezentuje unikalną tożsamość i tradycje miejsca, co przyciąga turystów poszukujących unikalnych doświadczeń. Zachowując i promując dziedzictwo kulturowe (zarówno to historyczne jak i współczesne), destynacje turystyczne zachowują swoją autentyczność, co przyczynia się do zadowolenia odwiedzających i zachęca do dłuższych pobytów. Ponadto ochrona dziedzictwa kulturowego wzmacnia lokalne społeczności i wspiera rozwój społeczno-gospodarczy. Tworzy możliwości zatrudnienia, stymuluje przedsiębiorczość i dystrybuuje dochody, prowadząc do wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu i poprawy standardów życia. Dodatkowo, ochrona dziedzictwa kulturowego zapewnia długoterminową ochronę cennych aktywów kulturowych, zapobiegając zaniedbaniu i ich nieodwracalnej utracie.

Turystyka kulturowa, natomiast, promuje zrozumienie międzykulturowe, wspierając empatię i szacunek wśród odwiedzających i społeczności przyjmujących. Zapewniając platformę wymiany kulturowej, turystyka przyczynia się do pokojowego współistnienia i zmniejsza uprzedzenia kulturowe. Co więcej, włączenie dziedzictwa kulturowego do planowania i zarządzania turystyką umożliwia holistyczne i zrównoważone podejście.

Województwo zachodniopomorskie może poszczycić się bogatym dziedzictwem kulturowym. W regionie tym można znaleźć wiele zabytków architektury, takich jak zamki i pałace, oraz miejsca pamięci historycznej, które upamiętniają ważne wydarzenia. Można tu zapoznać się zarówno z historią Słowian i Wikingów (np. w Centrum Słowian i Wikingów Jomsborg-Vineta Wolin), zakonu templariuszy czy baroku w (pałac i muzeum w Siemczynie) aż po wydarzenia II wojny światowej (liczne zabytki militarne, w tym Trasa Bunkrów Wału Pomorskiego). Zachodniopomorskie to także dziedzictwo niematerialne. Kultura ludowa również odgrywa ważną rolę w regionie. Tradycje folklorystyczne, takie jak muzyka, tańce i rękodzieło, są wciąż obecne na wsiach i w miastach zachodniopomorskich. Muzea i galerie artystyczne w regionie oferują możliwość pogłębienia wiedzy na temat historii, sztuki i kultury zachodniopomorskiej. Województwo zachodniopomorskie to także miejsce wielu festiwali i wydarzeń kulturalnych, które odbywają się przez cały rok. Nie można również zapominać o kuchni regionalnej, która ma swoje unikalne smaki i potrawy. Poza charakterystycznymi daniami opartymi na rybach, znajdziemy w województwie zachodniopomorskim prawdziwie wyjątkowe doświadczenie kulinarne, np. podczas Festiwalu Kwiatów Jadalnych w Dobrzycy. Wreszcie, ze względu na położenie nad Morzem Bałtyckim, województwo zachodniopomorskie posiada także bogate dziedzictwo morskie, związane z rybołówstwem, żeglarstwem i historią portów.

W województwie zachodniopomorskim istnieje Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami Województwa Zachodniopomorskiego, co świadczy o świadomym podejściu do ochrony materialnego dziedzictwa kulturowego. Także na poziomie lokalnym, ochrona dziedzictwa ma znaczenie przy tworzeniu produktów lokalnych.

Brakuje przede wszystkim dedykowanego programu dotyczącego zachowania dziedzictwa niematerialnego, chociaż w praktyce tworzone i rozwijane są liczne produkty turystyczne, które to niematerialne dziedzictwo promują.

DZIEDZICTWO KULTUROWE

Uwzględnienie aspektów kulturowych w strategii rozwoju regionu	✗
Program/ polityka dotycząca ochrony i promocji materialnego dziedzictwa kulturowego	✓
Program/ polityka dotycząca ochrony i promocji niematerialnego dziedzictwa kulturowego	✗
Właściwe oznaczenia i informacja dla zwiedzających we wszystkich obiektach dziedzictwa kulturowego	✓
Ważność ochrony i promocji kultury przy tworzeniu nowych produktów turystycznych	✓

2.4. Zrównoważone zarządzanie destynacją

Turystyka będzie rozwijać się w sposób stabilny i przynosić dla regionu długotrwałe korzyści społeczno-gospodarcze, tylko w sytuacji, gdy zarządzana jest w sposób prawidłowy i kompleksowy. Kryteria zarządzania turystyką zrównoważoną dla destynacji turystycznych zakładają skoordynowane podejście do turystyki zrównoważonej, w tym zaangażowanie sektora prywatnego, publicznego i społeczeństwa obywatelskiego, oraz zdolność do zarządzania kwestiami społeczno-gospodarczymi, kulturowymi i środowiskowymi. Zrównoważona destynacja turystyczna powinna, między innymi:

- posiadać wieloletnią strategię zarządzania i plan działania, uwzględniający zasady zrównoważonego rozwoju;
- wdrożyć system monitorowania wpływu turystyki na społeczność lokalną, przyrodę i kulturę, a działania i rezultaty powinny być regularnie analizowane;
- świadomie zarządzać liczbą odwiedzających i ich aktywnością, uwzględniając równowagę pomiędzy potrzebami lokalnej gospodarki, mieszkańców i środowiska naturalnego;
- opracować plan zarządzania ryzykiem i sytuacjami kryzysowymi.

Strategia rozwoju turystyki i monitoring zrównoważonego rozwoju

W przypadku województwa zachodniopomorskiego, trudno jest jednoznacznie ocenić poziom zarządzania turystyką zrównoważoną, ponieważ województwo nie posiada dedykowanej strategii rozwoju turystyki. Jak wynika ze Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2030, wizją województwa zachodniopomorskiego jest stać się liderem „niebieskiego i zielonego wzrostu zapewniającego wysoką jakość życia mieszkańców”. Kwestie rozwoju zrównoważonego (w tym dbałości o ochronę ekosystemów lądowych i morskich) nie są jednak jednoznacznie uwzględnione w celach strategicznych województwa.

Cele dotyczące turystyki zrównoważonej pojawiają się także w wojewódzkim programie ochrony środowiska, jednak dotyczą one głównie ilości obiektów agroturystycznych.

Można wnioskować, że część aspektów i wskaźników dotyczących kwestii środowiskowych, społecznych i kulturowych jest włączona w ogólną strategię rozwoju województwa i inne dokumenty regionalne. Nie jest natomiast jasne na ile mają one przełożenie na realne działania.

Z punktu widzenia zasad turystyki zrównoważonej, strategia rozwoju turystyki powinna określać działania związane z:

- zarządzaniem ekologicznym (w tym wodą, energią, odpadami)
- ochroną przyrody i różnorodności biologicznej
- przeciwdziałaniu zmianom klimatycznym
- ochroną praw człowieka, w tym praw pracowniczych
- ochroną i promocją dziedzictwa kulturowego
- wsparciem lokalnych towarów i przedsiębiorców
- zdrowiem i bezpieczeństwem turystów

Więcej na temat strategii znajduje się w rozdziale „Rekomendacje”.

Pozytywnym aspektem jest fakt, że w województwie zachodniopomorskim przeprowadzona została inwentaryzacja aktywów turystycznych, w tym terenów przyrodniczych, obiektów kultury i elementów kultury niematerialnej, co jest ważnym punktem wyjścia do opracowania strategii rozwoju turystyki.

Zabrakło jednak analizy wpływu turystyki na mieszkańców, środowisko naturalne, kulturę i tradycje, co powinno stanowić podstawę do opracowywania dalszych planów w zakresie rozwoju turystyki, takich jak rozbudowa infrastruktury turystycznej i zagospodarowania przestrzennego.

Koordinator (zespół) ds. turystyki zrównoważonej

Jednym z podstawowych kryteriów zrównoważonego zarządzania destynacją turystyczną jest posiadanie osoby lub organu odpowiedzialnego za turystykę zrównoważoną. Powinna to być osoba(y) posiadające wiedzę i kompetencje w tym zakresie. W województwie zachodniopomorskim jest osoba lub zespół odpowiedzialny za koordynację działań związanych z rozwojem zrównoważonym, która posiada kompetencje w zarządzaniu turystyką zrównoważoną. Świadczy o tym zadeklarowana wiedza na temat działalności Światowej Rady Turystyki Zrównoważonej, a co z tym związane - globalnych kryteriów turystyki zrównoważonej. Na poziomie lokalnym, tylko jedna organizacja zadeklarowała, że ma wyznaczoną osobę lub zespół do spraw zrównoważonego rozwoju, i zdecydowana większość nie wie czym zajmuje się Światowa Rada Turystyki Zrównoważonej. Aby województwo zachodniopomorskie miało szansę w pełni spełniać międzynarodowe standardy zrównoważonej destynacji turystycznej, niezbędne jest zwiększenie wiedzy na temat turystyki zrównoważonej wśród osób odpowiedzialnych za rozwój turystyki w regionie, w tym na poziomie lokalnym. Ważne jest także wyznaczenie osób (organów) odpowiedzialnych za rozwój zrównoważony.

Zarządzanie ruchem turystycznym i sezonowością

Kluczowym z punktu widzenia turystyki zrównoważonej jest także świadome i planowe zarządzanie ruchem turystycznym i sezonowością. W województwie zachodniopomorskim prowadzony jest regularnie monitoring ruchu turystycznego, w tym liczby, charakterystyki, preferencji i rodzaju aktywności turystów, co jest podstawą do bardziej zaawansowanych działań w tym zakresie. Jak widać w tabeli poniżej, jest jednak szereg działań, które nie zostały wdrożone w województwie zachodniopomorskim, a które wpłynęłyby pozytywnie na równomiernie rozłożenie ruchu turystycznego, w czasie i przestrzeni. Co więcej, jak wynika z odpowiedzi lokalnych organizacji turystycznych, zmniejszenie sezonowości i przestrzenne rozproszenie ruchu turystycznego nie mają większego znaczenia przy tworzeniu nowych produktów turystycznych. Niemniej jednak, na stronach internetowych przynajmniej kilku lokalnych organizacji znajdują się oferty promujące destynację w trakcie niskiego sezonu turystycznego, całoroczny kalendarz wydarzeń oraz informacja na temat mniej popularnych szlaków i atrakcji turystycznych.

ZARZĄDZANIE RUCHEM TURYSTYCZNYM I SEZONOWOŚCIĄ

Monitoring ruchu turystycznego, w tym liczby, charakterystyki, preferencji i rodzaju aktywności turystów	✓
Analiza poziomu zadowolenia turystów, w tym zadowolenia ze stanu środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego	✗
Obliczenie pojemności (ang. carrying capacity) kluczowych i najbardziej wrażliwych terenów turystycznych	✗
Opracowanie systemu (procedury) regulującego ruchem turystycznym, aby uniknąć nadmiernego zgromadzenia ludzi	✗
Opracowanie planu mającego na celu zmniejszenie sezonowości ruchu turystycznego	✗
Aktualizowanie treści strony internetowej i materiałów promocyjnych w zależności od sezonu	✗

Komunikacja i marketing

Nierozłączną częścią zarządzania turystyką zrównoważoną jest komunikacja i marketing. W praktyce, zrównoważony marketing destynacji turystycznej polega na tworzeniu i promowaniu tych atrakcji, produktów i usług turystycznych, które respektują środowisko naturalne, kulturę i tradycje lokalnych społeczności oraz przynoszą korzyści gospodarcze. Destynacje turystyczne, korzystając z różnych kanałów komunikacji, takich jak strony internetowe, media społecznościowe, kampanie reklamowe i informacyjne, starają się przekazać rzetelne informacje na temat swojego zrównoważonego podejścia do turystyki. Promują również edukację zarówno mieszkańców jak i turystów, zachęcając ich do odpowiedzialnego zachowania, poszanowania miejsc i kultur oraz wspierania lokalnej gospodarki.

Zrównoważony marketing destynacji turystycznej ma na celu budowanie pozytywnego wizerunku destynacji, przyciąganie turystów świadomych i odpowiedzialnych, oraz zachęcanie do długoterminowego i zrównoważonego rozwoju turystyki. Jest to istotne dla zapewnienia harmonijnego rozwoju destynacji, ochrony jej unikalnych zasobów i zadowolenia zarówno turystów, jak i lokalnych mieszkańców.

Mieszkańcy

Jeśli chodzi o mieszkańców, to przynajmniej na poziomie województwa, przeprowadzono w przeciągu ostatniego roku wydarzenia lub kampanie informacyjne na temat planów rozwoju i inwestycji w sektorze turystycznym, ekologicznego trybu życia, lokalnej kultury i tradycji.

Warto rozważyć w przyszłości przeprowadzenie podobnym kampanii na temat zmian klimatycznych, praw człowieka oraz możliwości zatrudnienia w sektorze turystycznym.

Branża turystyczna

W przeciągu ostatnich 12 miesięcy, były przeprowadzone również akcje, spotkania lub szkolenia dla sektora turystycznego na temat integracji elementów kultury i ochrony dziedzictwa kulturowego w produkty oraz Możliwości współpracy branży turystycznej z organizacjami pozarządowymi.

Aby bardziej zaangażować branżę turystyczną w działania proekologiczne i prospołeczne, zaleca się również przeprowadzenie kampanii lub szkoleń w zakresie:

- Standardów turystyki zrównoważonej
- Możliwości certyfikacji turystyki zrównoważonej Zarządzania odpadami
- Zarządzania energią
- Zmian klimatycznych
- Dobrostanu zwierząt i ich wykorzystania w turystyce
- Tworzenia dobrych warunków pracy

Turyści

Województwo zachodniopomorskie nie prowadziło natomiast kampanii promocyjnych i informacyjnych w zakresie rozwoju zrównoważonego adresowanych do turystów. Aby zwiększyć ich świadomość w zakresie zrównoważonego rozwoju oraz wypromować najbardziej ekologiczne i odpowiedzialne społecznie produkty i usługi, rekomenduje się przeprowadzenie kampanii na tematy takie jak:

- Promocja najbardziej ekologicznych i społecznie odpowiedzialnych firm turystycznych
- Jak podróżować bardziej ekologicznie?
- Jak wspierać społeczność lokalną?
- Jak się właściwie zachowywać na terenach wrażliwych przyrodniczo?
- Jak się właściwie zachowywać na terenach wrażliwych kulturowo (np. kościoły)?

3. PRAKTYKI WDRAŻANE PRZEZ FIRMY I ATRAKCJE TURYSTYCZNE WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO

3.1. Zarządzanie środowiskowe

ODPADY

Wyniki analizy pokazują, że zdecydowana większość firm podjęła działania w celu poprawy gospodarki odpadami. Segregacja śmieci na minimum 3 kategorie jest powszechnie wdrażana, co stanowi ważny krok w kierunku efektywnego zarządzania odpadami. Zdecydowana większość właściwie utylizuje odpady niebezpieczne.

Większość firm nie udostępnia klientom jednorazowych przedmiotów z tworzyw sztucznych, a część przedsiębiorstw dąży do konsekwentnego zmniejszania ilości jednorazowych przedmiotów, zwłaszcza jednorazowego plastiku. Najczęściej wymienianymi przedmiotami, które firmy, przede wszystkim obiekty zakwaterowania, wciąż oferują swoim klientom, są jednorazowe torebki z herbatą, kawą lub cukrem, jednorazowe kubeczki, butelki z wodą oraz miniaturowe zestawy kosmetyków.

Dodatkowo, kilka firm podejmuje inne inicjatywy w zakresie zarządzania odpadami, takie jak formalne plany zarządzania odpadami, działania w celu zmniejszania ilości odpadów żywnościowych. Żadna z ankietowanych firm nie określa celów ilościowych dotyczących redukcji odpadów. Wśród ankietowanych znalazły się jednak firmy, które nie podjęły żadnych działań w zakresie zarządzania odpadami, co świadczy o potrzebie zwiększenia świadomości w tym obszarze.

ENERGIA

Działania na rzecz zmniejszenia zużycia energii są obok segregacji odpadów, najczęstszymi praktykami z zakresu zarządzania środowiskowego wśród firm z województwa zachodniopomorskiego. Można podejrzewać, że w dużym stopniu, na popularność energooszczędnych rozwiązań wpływ mają kwestie finansowe.

W obszarze zarządzania energią trzy czwarte firm biorących udział w badaniu regularnie sprawdzają stan techniczny sprzętów, aby zapobiec awariom. Również monitorowanie i analiza zużycia energii przynajmniej raz w miesiącu jest praktykowane przez prawie połowę respondentów, co umożliwia świadome podejmowanie decyzji dotyczących oszczędzania energii. Wiele firm deklaruje wykorzystywanie sprzętów energooszczędnych i czujników ruchu.

Prawie jedna trzecia firm wykorzystuje także, przynajmniej częściowo, energię z odnawialnych źródeł.

Z drugiej strony, prawie co czwarta firma biorąca udział w badaniu nie podejmuje żadnych czynności na rzecz zmniejszenia zużycia energii, co wskazuje na duże zróżnicowanie wiedzy i zaangażowania przedsiębiorców w zakresie efektywnego zarządzania energią.

WODA

W zakresie zarządzania wodą, wyniki badania są również dość pozytywne choć już mniej jednoznaczne. Większość firm biorących udział w badaniu sprawdzają regularnie stan techniczny sprzętów. Część z nich wykorzystuje także urządzenia obniżające zużycie wody, takie jak toalety z podwójną spłuczką i aeratory strumieniowe. Wśród ankietowanych znalazły się także firmy, które monitorują i analizują poziom zużycia wody przynajmniej raz w miesiącu oraz dwa przedsiębiorstwa, które określiły ilościowe cele dotyczące zużycia wody.

Niemniej jednak, znacząca część firm nie podejmuje żadnych działań w zakresie zarządzania wodą, co wskazuje na potrzebę większej uwagi i świadomości dotyczącej oszczędzania wody oraz wykorzystania innowacyjnych rozwiązań technologicznych w tym obszarze, jak na przykład recykling wody szarej.

TRANSPORT

Analizując odpowiedzi na pytanie ankiety dotyczące praktyk transportowych, zdecydowana większość respondentów deklaruje brak działań w tej dziedzinie. Pojawiły się jednak firmy, które dostosowują rozmiar pojazdu w zależności od ilości klientów. Pojedyncze firmy korzystają także z samochodów elektrycznych lub hybrydowych.

W kontekście zmian klimatycznych, kluczowe jest większe zaangażowanie firm turystycznych w obszarze ekologizacji transportu oraz promocji niskoemisyjnych środków transportu zarówno wśród klientów jak i pracowników. Istotne jest zarówno zwiększenie ilości pojazdów elektrycznych, jak i promowanie transportu publicznego czy podróży rowerowych. To może przyczynić się do ograniczenia emisji gazów cieplarnianych i negatywnego wpływu turystyki na środowisko.

3.2. Aspekty społeczno-gospodarcze

ZATRUDNIENIE I PRAWA PRACOWNICZE

Wśród respondentów, tylko jedna firma przyznała, że nie w pełni przestrzega prawa pracy. Wszyscy pozostali respondenci zadeklarowali, że

- w pełni przestrzegają Kodeks Pracy;
- wszyscy pracownicy posiadają formalne umowy, takie jak umowa o pracę lub umowa zlecenie;
- wypłacają wszystkim pracownikom pensję na poziomie, który wystarcza na utrzymanie;
- nie dyskryminują pracowników bez względu na płeć, wiek czy inne aspekty.

Wśród respondentów znalazły się pojedyncze przedsiębiorstwa, które zatrudniają osoby poniżej 16 roku życia.

Wśród respondentów znalazły się jednak pojedyncze przedsiębiorstwa, które nie wypłacają wszystkim pracownikom pensji, które wystarcza na utrzymanie, a jedna firma przyznała, że pojawiają się przypadki dyskryminacji pracowników.

Ponad połowa ankietowanych poinformowała, że zatrudnia osoby z niepełnosprawnością.

Jeśli chodzi o pochodzenie pracowników, zdecydowana większość firm deklaruje, że między 75% a 100% ich pracowników pochodzi z województwa zachodniopomorskiego. To sugeruje, że firmy preferują zatrudnianie lokalnych pracowników, co jest bardzo pozytywnym sygnałem.

Na podstawie zebranych odpowiedzi można stwierdzić, że zdecydowana większość przedsiębiorstw z branży turystycznej województwa zachodniopomorskiego, które wzięły udział w badaniu, przestrzegają Kodeks Pracy w Polsce i zapewniają dobre warunki pracy. W tym miejscu warto dodać, że analiza została przeprowadzona wyłącznie na podstawie deklaracji firm, a aspekty formalno-prawne nie były możliwe do zweryfikowania.

DZIAŁANIA PROSPOŁECZNE

Na podstawie odpowiedzi dotyczących wspierania organizacji pozarządowych i działań niekomercyjnych, można stwierdzić, że firmy najczęściej angażują się w projekty i inicjatywy związane zarówno z ochroną i promocją kultury, jak i projekty społeczne, takie jak walka z ubóstwem czy nierównościami społeczną. Projekty związane z ochroną przyrody są zdecydowanie mniej popularne.

W działania niekomercyjne angażują jednak nie wszystkie firmy. Zwiększenie zaangażowania sektora prywatnego we wsparcie organizacji pozarządowych i projektów prospołecznych przyczyniłoby się do tworzenia pozytywnych efektów społecznych, a także budowania lepszego wizerunku całej destynacji w dalszej perspektywie.

DOSTĘPNOŚĆ DLA OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ

Zaledwie kilka firm poinformowało, że ich obiekt / usługi nie są dostosowane dla osób z niepełnosprawnościami, co wpisuje się do obrazu województwa zachodniopomorskiego jako regionu względnie dostępnego.

Trochę gorzej sytuacja wygląda z informowaniem poprzez strony internetowe/materiały marketingowe na temat poziomu dostępności dla osób z różnym stopniem i rodzajem niepełnosprawności. Jedna trzecia respondentów nie publikuje takich informacji, nawet jeśli ich obiekt/usługi są dostępne.

POLITYKA ZAKUPOWA

Zdecydowana większość ankietowanych firm nie posiada formalnie napisanej polityki zakupowej. Wśród tych które ją posiadają, większość uwzględnia kryteria zrównoważonego rozwoju – zarówno te społeczne, takie jak preferowanie produktów lokalnych i posiadanie certyfikatów Fair Trade oraz kryteria ekologiczne, takie jak klasa energetyczna czy opakowania przydatne do recyklingu.

Jeśli chodzi o miejsce pochodzenia, większość firm zadeklarowała, że przynajmniej połowa zakupowanych produktów żywnościowych to produkty pochodzące z Polski, co jest dobrym sygnałem.

3.3. Aspekty kulturowe

PROMOCJA WALORÓW KULTUROWYCH

Dość pozytywnie można ocenić zaangażowanie branży turystycznej w promocję dziedzictwa kulturowego. Zdecydowana większość respondentów zadeklarowała praktykowanie działań w tym obszarze. Prawie wszystkie firmy informują klientów na temat walorów kulturowych regionu. Wśród innych praktyk wymienione zostały: organizacja lub promocja aktywności pokazujących autentyczną kulturę i tradycje regionu, umożliwienie klientom kupna pamiątek powstałych w regionie oraz wsparcie lokalnych artystów i rzemieślników oraz. Kilka firm wykorzystuje także elementy kultury lokalnej w wystroju wnętrz lub ubiorze pracowników.

3.4. Zrównoważone zarządzanie

POLITYKA ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU

Zdecydowanie najslabiej prezentują się firmy województwa zachodniopomorskiego w obszarze zarządzania zrównoważonym rozwojem. Do podstawowych dokumentów, które powinny posiadać firmy dbające o rozwój zrównoważony, można wymienić dokumenty dotyczące:

- ochrony środowiska/ zarządzania ekologicznego (np. polityka ekologiczna, strategia, plan działania).
- zatrudnienia i zarządzania zasobami ludzkim (np. politykę HR, strategię HR, kodeks poszanowania praw człowieka i etyki)
- współpracy ze społecznością lokalną, wsparcia lokalnych przedsiębiorców oraz ochrony dziedzictwa kulturowego
- zasady bezpieczeństwa pracy i ochrony zdrowia

Jedynie posiadanie tego ostatniego, tj. zasad bezpieczeństwa pracy i ochrony zdrowia, zadeklarowała większość przedsiębiorstw. Jedynie kilka firm posiada pozostałe dokumenty.

Brak formalnych planów, strategii czy wytycznych z zakresu ochrony środowiska, zasobów ludzkich i społeczności lokalnych może świadczyć o niesystematycznym podejściu do rozwoju zrównoważonego.

KOORDYNATOR DS. ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU

Zdecydowana mniejszość respondentów posiada w swojej strukturze osoby odpowiedzialne za zarządzanie aspektami zrównoważonego rozwoju. Część firm posiada wyznaczonego koordynatora lub menedżera odpowiedzialnego za zarządzanie zasobami ludzkimi i ochronę praw człowieka. Część firm posiada wyznaczoną osobę odpowiedzialną za współpracę ze społecznością lokalną i działaniami prospołecznymi. Prawie nikt natomiast nie ma osoby odpowiedzialnej za kwestie ochrony środowiska i zarządzania ekologicznego.

Warto w tym miejscu również dodać, że zaledwie w kilku firmach jest przynajmniej osoba, która posiada kwalifikacje w zakresie zarządzania turystyką zrównoważoną lub zrównoważonym rozwojem.

Posiadanie osób odpowiedzialnych za kwestie rozwoju zrównoważonego i kompetentnych w tym temacie, jest konieczne, aby firma działała zgodnie z globalnymi kryteriami turystyki zrównoważonej dla przedsiębiorstw.

WSPÓŁPRACA

Zdecydowanie lepiej sytuacja wygląda, jeśli chodzi o współpracę z innymi podmiotami. Zdecydowana większość respondentów zadeklarowała, że ich organizacja w przeciągu ostatnich 12 miesięcy współpracowała przynajmniej z jedną organizacją o charakterze niekomercyjnym.

Najczęściej firmy z województwa zachodniopomorskiego współpracują z organizacjami pozarządowymi, instytucjami kultury oraz lokalnymi lub regionalnymi organizacjami turystycznymi. Większość respondentów współpracowała również z uniwersytetami/placówkami oświatowymi oraz Jednostkami Samorządu Terytorialnego. Wiele firm nawiązało także współpracę z Punktami Informacji Turystycznej oraz przedstawicielami mieszkańców/ społeczności lokalnych.

KOMUNIKACJA ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU

Jeśli chodzi o komunikację i promocję zrównoważonego rozwoju, większość respondentów zadeklarowało przynajmniej jedno działanie w tym kierunku. Wśród najczęściej wymienianych praktyk znalazły się informowanie klientów o tym jak wspierać społeczności lokalne oraz informowanie gości o tym, jak szanować miejscową ludność i kulturę (np. jak się odpowiednio ubrać, odwiedzając kościoły czy tereny wiejskie).

Wśród respondentów znalazły się również firmy, które podczas pobytu, informują gości na temat działań firmy z zakresu ochrony środowiska i odpowiedzialności społecznej biznesu (np. informacja widoczna na recepcji i w pokojach hotelowych, informacja przekazywana ustnie przez przewodnika w trakcie wycieczek, itp.) oraz te, które informują klientów o tym jak podróżować ekologicznie (np. jak zmniejszyć użycie energii, wody, jak segregować śmieci, itp.).

Znalazłaby się także pojedyncze firmy, które aktywnie promują wśród klientów najbardziej ekologiczne / odpowiedzialne produkty i usługi (np. poprzez specjalne oznaczenia w katalogu, na stronie internetowej, w menu, itp.) oraz informują o swoich działaniach z zakresu rozwoju zrównoważonego poprzez swoją stronę internetową.

Żadna firma natomiast nie publikuje raportu niefinansowego (dot. ochrony środowiska i odpowiedzialności społecznej biznesu).

Część respondentów ograniczyła także wydruk materiałów reklamowych do minimum oraz korzysta z papieru z recyklingu.

CERTYFIKACJA ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU

Na koniec, warto zaznaczyć, iż żadna z firm biorących udział w badaniu nie posiada żadnego z uznanych międzynarodowo certyfikatów* w zakresie turystyki zrównoważonej bądź zrównoważonego zarządzania.

Wśród międzynarodowo-uznanych certyfikatów potwierdzających działania firm w zakresie turystyki zrównoważonej, zarządzania ekologicznego oraz odpowiedzialności społecznej biznesu można wymienić:

- Certyfikaty rekomendowane przez Światową Radę Turystyki Zrównoważonej, m.in. Green Globe, Green Key, Good Travel Seal, Travelife
- Certyfikaty ISO: ISO 14001, ISO 26000:2010
- Inne międzynarodowe, np. LEED, EU Ecolabel, Certyfikat B Corp

Podsumowując, wyniki badania wskazują, że większość firm działa w zgodzie z polskim Kodeksem Pracy, oferuje godne warunki zatrudnienia, podejmuje przynajmniej podstawowe działania w zakresie zarządzania ekologicznego, a także prowadzi działania na rzecz promocji dziedzictwa kulturowego. Najsłabiej przedstawia się obszar zarządzania zrównoważonego oraz poziomu wiedzy na ten temat. Można wnioskować, że firmy działają intuicyjnie i nie posiadają systematycznego, strategicznego podejścia do zarządzania rozwojem zrównoważonym ani konkretnych celów związanych ze zmniejszeniem swojego negatywnego, i zwiększeniem pozytywnego wkładu w ochronę środowiska, kultury i w rozwój społeczności lokalnej.

PRAKTYKI NAJCZĘŚCIEJ WDRAŻANE PRZEZ ANKIETOWANE FIRMY

Poniżej znajduje się lista praktyk najczęściej wymienianych przez respondentów.

ZARZĄDZANIE ŚRODOWISKOWE

- Segregacja śmieci
- Prawidłowa utylizacja odpadów niebezpiecznych
- Sprawdzanie stanu sprzętu, aby zapobiec awariom oraz zapewnić ich sprawne działanie i szczelność
- Monitoring poziomu zużycia energii
- Wykorzystanie sprzętów energooszczędnych
- Wykorzystanie czujników ruchu
- Wykorzystanie urządzeń obniżających zużycie wody

PRACOWNICY I DZIAŁANIA PROSPOŁECZNE

- Przestrzeganie Kodeksu Pracy
- Formalne zatrudnienie
- Płaca, która zapewnia środki wystarczające na utrzymanie
- Brak dyskryminacji pracowników
- Lokalne zatrudnienie
- Dostępność dla osób z niepełnosprawnościami
- Informowanie klientów o tym, jak wspierać społeczności lokalne

KULTURA

- Informowanie klientów na temat walorów kulturowych regionu, i o tym jak szanować miejscową kulturę
- Organizacja lub promocja wycieczek i aktywności, które pokazują kulturę i tradycje
- Umożliwienie kupna lokalnych pamiątek
- Wsparcie organizacji lub inicjatyw związanych z ochroną i promocją kultury

ZRÓWNOWAŻONE ZARZĄDZANIE

- Dokument regulujący zasady bezpieczeństwa pracy i ochrony zdrowia
- Współpraca z różnymi instytucjami (m.in. lokalne i regionalne organizacje turystyczne, uniwersytety, organizacje pozarządowe)

WAŻNE PRAKTYKI, KTÓRE NIE SĄ WDRAŻANE

Poniżej zebrane zostały praktyki wdrażane przez organizacje turystyczne rzadko lub wcale, a które są krytycznie ważne z punktu widzenia rozwoju turystyki zrównoważonej na poziomie regionu, i dla zapewnienia prawidłowego rozwoju przedsiębiorstw. Są to obszary, z których powinno się zacząć, jeśli chcemy rozwijać turystykę zrównoważoną.

WYZNACZENIE KOORDYNATORA DS. ROZWOJU ZRÓWNOWAŻONEGO

Aby można było mówić o zrównoważonym zarządzaniu przedsiębiorstw, kluczowe jest, aby w firmie znajdowała się osoba odpowiedzialna za ten obszar. Może to być jedna osoba, zespół lub kilka stanowisk odpowiedzialnych za kwestie takie jak ochrona środowiska, ochrona praw pracowniczych oraz współpraca ze społecznościami lokalnymi. W zależności od rozmiaru i potrzeb, firmy tworzą nowe stanowiska pracy lub włączają działania z zakresu rozwoju zrównoważonego w sferę odpowiedzialności menadżerów już zatrudnionych.

Wyznaczenie koordynatora lub osoby odpowiedzialnej za aspekty zrównoważonego rozwoju w firmach jest istotne z kilku powodów:

- **Utrzymanie zgodności z przepisami i regulacjami:** W dzisiejszych czasach wiele krajów wprowadza przepisy i regulacje związane z ochroną środowiska, etyką pracy i

społeczną odpowiedzialnością biznesu. Osoba odpowiedzialna za zrównoważony rozwój w firmie monitoruje zmiany w przepisach i pomaga w zapewnieniu, że firma działa zgodnie z obowiązującymi normami.

- **Reputacja i wizerunek:** Firmy, które angażują się w działania związane ze zrównoważonym rozwojem, mogą cieszyć się lepszym wizerunkiem w oczach klientów, inwestorów i społeczności. Koordynator ds. zrównoważonego rozwoju pomaga budować pozytywny wizerunek firmy poprzez transparentność, zaangażowanie społeczne i dbałość o środowisko.
- **Efektywność operacyjna:** Wdrażanie praktyk zrównoważonego rozwoju może prowadzić do bardziej efektywnego wykorzystywania zasobów, zmniejszenia odpadów, oszczędności energii i innych korzyści operacyjnych. Koordynator ds. zrównoważonego rozwoju może identyfikować obszary, w których firma może wprowadzić ulepszenia w celu osiągnięcia większej efektywności.
- **Zaangażowanie interesariuszy:** Koordynator ds. zrównoważonego rozwoju może angażować różne grupy interesariuszy, takie jak pracownicy, klienci, dostawcy i społeczność lokalna, w procesy związane z zrównoważonym rozwojem. To może prowadzić do większego zaangażowania i lojalności ze strony tych grup.
- **Długoterminowa strategia:** Zrównoważony rozwój skupia się na równowadze pomiędzy ekonomicznymi, społecznymi i środowiskowymi aspektami działalności firmy. Osoba odpowiedzialna za te kwestie może pomagać w opracowaniu długoterminowych strategii, które uwzględniają te trzy wymiary, przyczyniając się do trwałego sukcesu firmy.
- **Ryzyko i zarządzanie kryzysowe:** Działania związane ze zrównoważonym rozwojem mogą pomóc w minimalizowaniu ryzyka związanego z potencjalnymi problemami ekologicznymi, społecznymi lub etycznymi. Koordynator ds. zrównoważonego rozwoju może być kluczową osobą w przygotowywaniu planów zarządzania kryzysowego i reagowania na potencjalne sytuacje kryzysowe.

Podsumowując, osoba odpowiedzialna za aspekty zrównoważonego rozwoju w firmie pełni rolę kluczowego doradcy, katalizatora zmian i strażnika wartości związanych z odpowiedzialnym prowadzeniem biznesu. Jej obecność pomaga firmie osiągać cele zrównoważonego rozwoju i wykorzystywać szanse, jakie niesie ze sobą ten podejście.

Ważne jest, aby osoba (zespół), odpowiedzialny za kwestie rozwoju zrównoważonego posiadała odpowiednie kwalifikacje w tym zakresie.

Kolejnym krokiem jest również zwiększenie wiedzy i zaangażowanie wszystkich pracowników w firmie, bez wsparcia których, wdrożenie rozwiązań z zakresu rozwoju zrównoważonego będzie niemożliwe.

RAPORTOWANIE NIEFINANSOWE

Raportowanie niefinansowe, znane również jako raportowanie zrównoważone (lub raportowanie ESG), to proces gromadzenia, mierzenia, analizy i komunikowania informacji dotyczących działań i wyników organizacji w zakresie zrównoważonego rozwoju społecznego, ekologicznego i zarządzania. Obejmuje ono szeroki zakres aspektów, takich jak wpływ na środowisko, praktyki społeczne, zarządzanie zasobami ludzkimi, zaangażowanie społeczności lokalnej, etyka biznesu i wiele innych.

5 stycznia 2023 r. weszła w życie dyrektywa o sprawozdawczości przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju. O ile w pierwszej kolejności obowiązkiem zostały objęte największe spółki giełdowe, to w kolejnych latach grupa przedsiębiorstw objętych tym obowiązkiem będzie się zwiększać. Aby przygotować się na nadchodzące zmiany, firmy z branży turystycznej już teraz powinny podjąć pierwsze kroki w tym kierunku, np.:

- Opracować system raportowania niefinansowego, który uwzględnia kluczowe aspekty zrównoważonego rozwoju, takie jak efektywność energetyczna, zużycie wody, zarządzanie odpadami, wsparcie społeczności lokalnej itp.
- Regularnie monitorować i oceniać postępy w realizacji celów zrównoważonego rozwoju oraz komunikować o wynikach w formie publicznych raportów oraz informacji udostępnianych na stronie internetowej firmy.
- Włączyć wymagania raportowania niefinansowego do polityki i strategii firmy, aby stworzyć strukturalne podejście do monitorowania i raportowania aspektów zrównoważonego rozwoju.

KOMPLEKSOWY MONITORING ŚRODOWISKOWY

Monitoring i wyznaczanie celów związanych z redukcją zużycia energii, wody i zmniejszenia ilości odpadów pozwoli firmom zwiększyć efektywność pracy i zaoszczędzić. O ile firmy wdrażają rozwiązania dążące do redukcji zużycia zasobów naturalnych, nie jest to w systemowy sposób mierzone i monitorowane. Zwiększyć efektywność monitoringu środowiskowego można dzięki:

- Instalacji systemów monitorowania zużycia energii, wody i generowania odpadów, aby móc śledzić efektywność i identyfikować obszary do usprawnienia.
- Wytyczeniu celów ilościowych związanych z redukcją zużycia energii, wody i ilości odpadów oraz regularne monitorowanie postępów w ich realizacji.
- Zaangażowaniu pracowników w monitoring danych i raportowanie.

WYKORZYSTANIE I PROMOWANIE EKOLOGICZNYCH ŚRODKÓW TRANSPORTU

Popularyzowanie ekologicznych środków transportu, takich jak transport publiczny, rower, car sharing czy samochody elektryczne, pomaga zmniejszyć emisję gazów cieplarnianych i negatywny wpływ na klimat, ogranicza zanieczyszczenie powietrza. Są to istotne wyzwania dla Polski i całej Unii Europejskiej, i branża turystyczna ogra tu ważną rolę. Do przykładowych działań, które mogą podjąć firmy należą:

- Optymalizacja wykorzystania transportu w swoich działaniach operacyjnych, np. poprzez modernizację samochodów, ekologiczne zasady kierowania pojazdami, wykorzystanie samochodów elektrycznych, inteligentne planowanie tras wycieczkowych.
- Promowanie ekologicznych środków transportu i transportu publicznego wśród pracowników (zakup biletów miesięcznych dla pracowników, dofinansowanie kupna roweru, itp.).
- Zapewnienie alternatywnych środków transportu dla klientów, takich jak rowery, elektryczne hulajnogi, wynajem samochodów elektrycznych oraz ustanowienie stacji ładowania samochodów elektrycznych.
- Nawiązywanie partnerstw z lokalnymi dostawcami usług transportowych, którzy stosują ekologiczne rozwiązania, takie jak pojazdy elektryczne lub hybrydowe.
- Promowanie korzystania z transportu publicznego i zrównoważonych środków transportu, takich jak pociągi, autobusy czy carpooling, poprzez udostępnienie informacji o trasach, rozkładach jazdy itp. oraz zniżki dla klientów, którzy, na przykład, wybrali pociąg zamiast samochodu.

ZAKUPY LOKALNE I EKOLOGICZNE

Posiadanie polityk zakupowych oraz preferencji dla produktów i usług ekologicznych i odpowiedzialnych społecznie jest korzystne zarówno z punktu widzenia ekologii, jak i lokalnej gospodarki. Firmom rekomenduje się:

- Opracowanie polityki zakupowej uwzględniającej kryteria zrównoważonego rozwoju, takie jak preferowanie lokalnych dostawców, produktów ekologicznych, certyfikowanych produktów Fair Trade itp.
- Współpracę z lokalnymi producentami i dostawcami, którzy stosują praktyki zrównoważonego rozwoju, takie jak uprawy organiczne, produkty recyklingowe itp.
- Włączenie aspektów zrównoważonego rozwoju do procesu wyboru dostawców i partnerów biznesowych, aby promować odpowiedzialność społeczną i ochronę środowiska w całym łańcuchu dostaw.

- Opracowanie "Kodeksu postępowania Dostawcy", w którym uwzględnia się aspekty ekologii i odpowiedzialności społecznej biznesu.

NIEWYKORZYSTANE MOŻLIWOŚCI

Niewykorzystane możliwości to zbiór praktyk, które są wdrażane przez firmy województwa zachodniopomorskiego rzadko albo wcale, a pomogłyby im nie tylko stać się bardziej ekologicznymi i odpowiedzialnymi społecznie, ale również wpłynąć na ich konkurencyjność i rozpoznawalność.

Poniższe praktyki dotyczą przez wszystkim działań z zakresu marketingu i komunikacji. W związku z rosnącym popytem na produkty i usługi lokalne, etyczne i ekologiczne, oraz zwiększającą się świadomością turystów, w tym szczególnie osób z Niemiec i Europy Zachodniej, firmy które aktywnie komunikują aspekty zrównoważonego rozwoju, mają szansę zwiększyć lojalność swoich klientów i przyciągnąć nowych.

Informowanie klientów na temat działań firmy w zakresie ekologii i odpowiedzialności społecznej

- Opracowanie strategii komunikacji, która skupia się na prezentowaniu działań podejmowanych przez firmę w obszarze ochrony środowiska i odpowiedzialności społecznej.
- Włączenie informacji na temat ekologicznych i społecznych inicjatyw w materiałach marketingowych, na stronie internetowej i w mediach społecznościowych.
- Organizowanie wydarzeń i kampanii, które podkreślają zaangażowanie firmy w zrównoważony rozwój i zachęcają klientów do podejmowania ekologicznych działań.

Promowanie najbardziej ekologicznych i odpowiedzialnych produktów i usług

- Przeprowadzenie analizy oferty produktowej i usługowej w celu identyfikacji najbardziej ekologicznych i odpowiedzialnych opcji.
- Wyróżnianie tych produktów i usług w materiałach marketingowych oraz informowanie klientów o ich korzyściach dla środowiska i społeczeństwa.
- Współpraca z lokalnymi producentami, dostawcami i usługodawcami, którzy również kierują się zasadami zrównoważonego rozwoju.

Wykorzystanie elementów kultury lokalnej w wystroju wnętrza i ubiorze pracowników

- Dekorowanie wnętrza elementami kultury lokalnej, takimi jak regionalne motywy, sztuka i rzemiosło.

- Stworzenie spójnego wizerunku wizualnego, który odzwierciedla lokalny charakter i tożsamość.
- Promowanie lokalnych artystów i rzemieślników poprzez wykorzystanie ich wyrobów w wystroju wnętrz oraz umożliwienie im sprzedaży swoich produktów w firmowych sklepach lub punktach sprzedaży.

Uzyskanie certyfikatu turystyki zrównoważonej

- Przeprowadzenie oceny i analizy wymogów certyfikacji turystyki zrównoważonej, rekomendowanych przez Światową Radę Turystyki Zrównoważonej, np. Green Globe, Good Travel Seal czy Travelife.
- Wdrażanie działań i praktyk zgodnych z kryteriami certyfikacyjnymi, aby spełnić standardy zrównoważonego rozwoju w branży turystycznej.
- Uzyskanie oficjalnych certyfikatów jako dowód zaangażowania firmy w zrównoważoną turystykę i wykorzystywanie ich w komunikacji z klientami.

Wprowadzenie tych działań może przynieść korzyści zarówno dla firm, jak i dla środowiska i społeczności lokalnej. Informowanie klientów o zaangażowaniu firmy w ekologię i społeczną odpowiedzialność pomaga budować zaufanie i przyciągać klientów, którzy są bardziej świadomi i preferują firmy o pozytywnym wpływie na świat. Promowanie najbardziej ekologicznych i odpowiedzialnych produktów i usług sprzyja wzrostowi popytu na tego rodzaju ofertę, co może przekładać się na większe zyski. Wykorzystanie elementów kultury lokalnej w wystroju wnętrz i ubiorze pracowników wpływa na tworzenie autentycznego doświadczenia turystycznego i wsparcie lokalnych artystów i rzemieślników. Natomiast certyfikacje turystyki zrównoważonej stanowią potwierdzenie wysiłków firmy w zakresie zrównoważonego zarządzania, co buduje reputację i wiarygodność w oczach klientów.

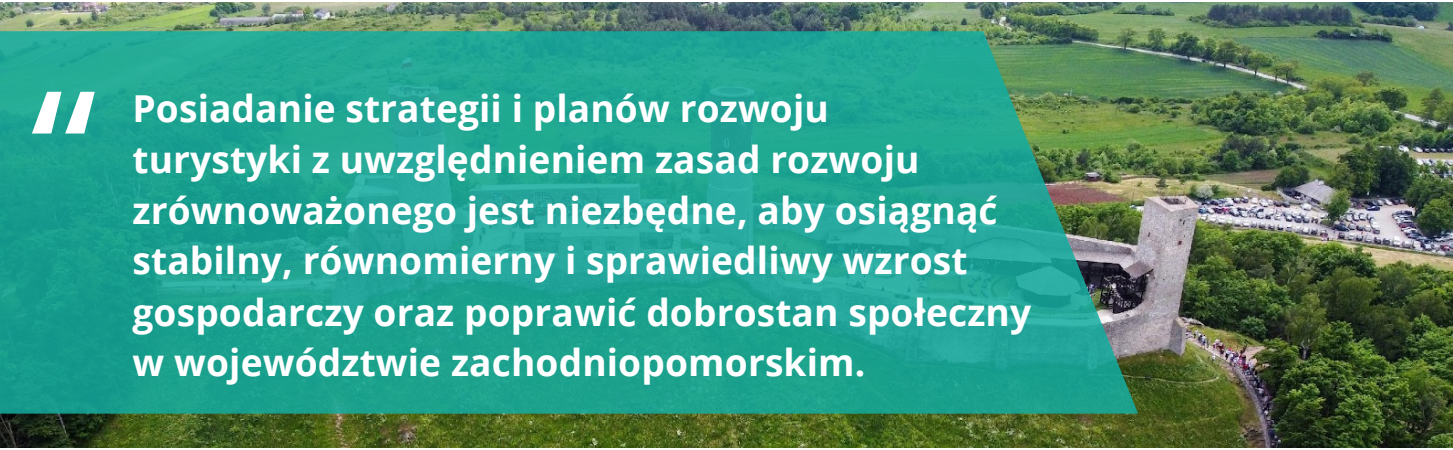
4. PODSUMOWANIE

4.1. Ocena ogólna

Województwo zachodniopomorskie stanowi interesujący przykład regionu turystycznego z równie dużymi możliwościami rozwoju turystyki, jak i szeregiem wyzwań i problemów.

Przede wszystkim trzeba zwrócić uwagę na samo położenie województwa zachodniopomorskiego – jest to nie tylko teren nadmorski, ale również bogaty w rzeki i inne zbiorniki słodkowodne. „Życie pod wodą”, to jeden z trzech Celów Rozwoju Zrównoważonego ONZ, gdzie turystyka jest uwzględniona w sposób bezpośredni, a to dlatego, że ekosystemy wodne są szczególnie wrażliwe na presję i zmiany. Destynacje turystyczne położone w pobliżu zbiorników wodnych niosą szczególną odpowiedzialność za ich ochronę. Pozytywnym jest fakt, że w województwie Zachodniopomorskim został opracowany wojewódzki Program Ochrony Środowiska, który porusza większość z aspektów wymaganych od zrównoważonych destynacji turystycznych w zakresie zarządzania ekologicznego. Brakuje jednak konkretnych działań w obszarze rozwoju turystyki, które łączyłyby się z celami środowiskowymi, na przykład, wytycznych dla obiektów infrastruktury turystycznej dotyczących zagospodarowania terenu i ochrony krajobrazu. Wydaje się także, że współpraca pomiędzy podmiotami odpowiedzialnymi za rozwój turystyki a tymi odpowiedzialnymi za ochronę środowiska jest znikoma.

Kolejnym ważnym wyzwaniem województwa zachodniopomorskiego jest nierównomierne rozłożenie ruchu turystycznego, który skupia się głównie na nadmorskich miejscowościach, z Kołobrzegiem na czele. To prowadzi do przeciążenia tych obszarów, a jednocześnie pozostawia wiele innych atrakcyjnych regionów województwa bez uwagi i inwestycji. Ograniczony dostęp do komunikacji publicznej, w tym komunikacji autobusowej i pociągowej, utrudnia turystom odwiedzanie tych miejsc, oraz wymusza poruszanie się samochodami, co wpływa na poziom emisji CO₂. Turystyka może stymulować lokalny rozwój ekonomiczny, ale jeśli koncentruje się tylko na wybranych obszarach, to inne społeczności nie czerpią z niej korzyści. Prowadzi to do nierówności społeczno-gospodarczych i braku równomiernego rozwoju województwa. W tej sytuacji niezbędne są kompleksowe programy zarządzania ruchem turystycznym, mające na celu lepsze rozproszenie odwiedzających, a tym samym – niwelowania zagrożeń związanych z nierównomierną koncentracją turystyki.

Posiadanie strategii i planów rozwoju turystyki z uwzględnieniem zasad rozwoju zrównoważonego jest niezbędne, aby osiągnąć stabilny, równomierny i sprawiedliwy wzrost gospodarczy oraz poprawić dobrostan społeczny w województwie zachodniopomorskim.

Narzędziami wzmacniającymi sprawiedliwy rozwój gospodarczy mogłyby być również programy wsparcia dla przedsiębiorców lokalnych, a także zwiększenie udziału społeczności w planowaniu rozwoju turystyki, inwestycji i tworzenia nowych produktów turystycznych. Bardziej otwarte podejście do zarządzania turystyką wpłynęłoby także na zmniejszenie napięć i konfliktów społecznych. Na chwilę obecną, jednak, kryteria turystyki zrównoważonej w zakresie społeczno-gospodarczym wdrażane są na poziomie minimalnym.

Edukacja i świadomość stanowią kluczowy element rozwoju zrównoważonej turystyki. Programy edukacyjne i kampanie informacyjne skierowane zarówno do turystów, jak i branży i społeczności lokalnych, mogłyby podnieść świadomość na temat odpowiedzialnego zachowania, ochrony środowiska i poszanowania lokalnych tradycji i kultur.

Mimo, iż województwo zachodniopomorskie nie posiada strategii rozwoju turystyki zrównoważonej, na terenie województwa funkcjonuje sporo produktów turystycznych i przedsiębiorstw turystycznych, które przynajmniej częściowo wpisują się w kryteria rozwoju zrównoważonego, oraz prowadzone są liczne działania na rzecz ochrony przyrody, dziedzictwa kulturowego i dobrobytu społecznego. Ze względu jednak na, już wysoki, poziom rozwinięcia branży turystycznej i popularność regionu, posiadanie strategii i planów działania z uwzględnieniem zasad turystyki zrównoważonej wydaje się być absolutnie koniecznym krokiem. W innym przypadku może dojść do niekontrolowanego rozwoju turystyki i ruchu turystycznego, który przyniesie wyłącznie negatywne skutki zarówno dla społeczności lokalnych jak i środowiska naturalnego.

Zgodność z globalnymi kryteriami turystyki zrównoważonej

Badanie oceny wdrożenia zasad turystyki zrównoważonej w województwie zachodniopomorskim było przeprowadzone w oparciu o globalne kryteria turystyki zrównoważonej opracowane przez Światową Radę Turystyki Zrównoważonej, o których mowa w pierwszej części tego raportu.

Na podstawie odpowiedzi przekazanych przez respondentów, zgodność rozwoju turystyki w województwie zachodniopomorskim z globalnymi kryteriami turystyki zrównoważonej wygląda następująco:

OCHRONA I PROMOCJA KULTURY

ASPEKTY SPOŁECZNO-EKONOMICZNE

OCHRONA PRZYRODY I ZARZĄDZANIE ŚRODOWISKOWE

ZRÓWNOWAŻONE ZARZĄDZANIE

Aspekty kulturowe

Można z przekonaniem powiedzieć, że najsilniejszą stroną województwa zachodniopomorskiego z punktu widzenia wdrożenia zasad turystyki zrównoważonej są działania z zakresu ochrony i promocji kultury. Wszyscy respondenci, zarówno wśród organizacji turystycznych jak i sektora prywatnego deklarowali szereg programów i praktyk w tym obszarze. Zabrakło głównie programu dotyczącego zachowania kultury niematerialnej, chociaż istnieje wiele produktów turystycznych, które ją promują.

Silne strony

- + **Ochrona dziedzictwa materialnego**
- + **Deklarowane i realne działania w zakresie ochrony i promocji kultury**
- + **Produkty turystyczne promujące kulturę i tradycje lokalne**
- + **Aktywne promowanie kultury przez sektor prywatny**

Czego zabrakło

- **Brak analizy wpływu turystyki na kulturę**
- **Brak programu chroniącego / promującego kulturę niematerialną**

Aspekty społeczno-gospodarcze

Ocena sfery społeczno-gospodarczej była dość problematyczna ze względu na brak pełnej informacji. Wygląda na to, że firmach w regionie przestrzegane są prawa człowieka, prawa pracownicze, wspiera się lokalne zatrudnienie a infrastruktura i usługi turystyczne są dostępne dla osób z niepełnosprawnością. Wspierając się bardzo ogólną analizą Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do 2030 roku można wnioskować, że jakość życia mieszkańców oraz ich zaangażowanie ma kluczowe znaczenie dla rozwoju regionu. Nie znalazło to potwierdzenia w danych pozyskanych podczas niniejszego badania. Z informacji uzyskanej w ankietach, województwo zachodniopomorskie nie posiada prawie żadnego z programów, których oczkuje się od zrównoważonych destynacji turystycznych w obszarze społeczno-gospodarczym. Mimo, iż turystyka jest jedną z silnych dziedzin gospodarki, nie istnieją narzędzia, które pomogłyby wykorzystać turystykę jako instrument sprawiedliwego i zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego. Przede wszystkim, nie przeprowadzono analizy wpływu turystyki na mieszkańców, poziomu ich zadowolenia oraz nie istnieją programy zwiększające zaangażowanie ludności w planowanie rozwoju turystyki. Z drugiej strony, brak jest programów wsparcia przedsiębiorców z branży turystycznej i promocji produktów lokalnych. Z ankiet wynika także, że nie istnieją dedykowane programy dotyczące zdrowia i bezpieczeństwa mieszkańców ani turystów.

Silne strony

- + Przestrzeganie praw pracowniczych
- + "Lokalne" zatrudnienie
- + Dostępność dla osób z niepełnosprawnością
- + Jakość życia mieszkańców jako jeden z celów strategicznych

Czego zabrakło

- Brak oceny wpływu turystyki na społeczności lokalne
- Brak oceny poziomu zadowolenia z turystyki
- Brak programów dot. udziału obywateli w planowaniu i zarządzaniu publicznym i planowaniu turystyki
- Brak programów wspierających przedsiębiorców i produkty lokalne

Aspekty środowiskowe

Aspekty ochrony przyrody i zarządzania środowiskowego przedstawiają się dość pozytywnie. Z ogólnej analizy Programu ochrony środowiska Województwa Zachodniopomorskiego 2030 wynika, że województwie istnieje większość programów i regulacji, które są wymagane z punktu widzenia standardów turystyki zrównoważonej. Po zbiorczej analizie ankiet z poziomu destynacji jak i firm, można zauważyć pewien brak spójności – priorytety, o których mowa w programie wojewódzkim (np. rozwiązania przeciwdziałaniu zmianom klimatycznym i transport ekologiczny) nie są odzwierciedlone w realnych działaniach przedsiębiorstw. Nie przeprowadzona również została analiza wpływu turystyki na środowisko naturalne. Z drugiej strony widać, iż w województwie na każdym szczeblu praktykowane jest efektywne zarządzanie odpadami a przedsiębiorstwa podejmują przynajmniej podstawowe działania dążące do zmniejszenia zużycia wody i energii.

Silne strony

- + Działania w zakresie zarządzania odpadami (na poziomie destynacji i firm)
- + Redukcja jednorazowego plastiku
- + Praktyki mające na celu zmniejszenie zużycia wody i energii (w szczególności)
- + Trasy rowerowe

Czego zabrakło

- Brak analizy wpływu turystyki na środowisko naturalne
- Brak działań związanych z walką ze zmianami klimatycznymi
- Brak promocji ekologicznych środków transportu
- Ekologiczność produktów nieuwzględniona w politykach zakupowych

Zrównoważone zarządzanie turystyką

Niezbyt korzystnie prezentuje się obszar zarządzania turystyką. Głównie ze względu na brak dedykowanej strategii rozwoju turystyki, nie istnieje także wiele dokumentów i programów, które z takiej strategii powinny wynikać, w tym zaawansowanego systemu monitoringu wskaźników związanych ze zrównoważonym rozwojem turystyki.

Zabrakło także programów dotyczących zarządzania ruchem turystycznym – od oceny pojemności turystycznej, po programy mające na celu zmniejszenie sezonowości oraz równomiernego rozproszenia ruchu turystycznego. Działania te są niezbędne dla dalszego wzrostu turystyki, przy równomiernym rozwoju gospodarczym we wszystkich częściach województwa - a tym samym, poprawy życia mieszkańców.

Silne strony

- + Uwzględnienie aspektów turystyki zrównoważonej w wojewódzkim programie ochrony środowiska
- + Współpraca firm prywatnych z organizacjami związanymi z kulturą, oświatą, i organizacjami pozarządowymi

Czego zabrakło

- Brak strategii rozwoju turystyki
- Brak aspektów zrównoważonego rozwoju w strategiach i zarządzaniu sektora prywatnego
- Brak monitoringu, raportowania i komunikacji w zakresie turystyki zrównoważonej
- Ograniczona współpraca pomiędzy ROT i JST odpowiedzialnymi za różne aspekty rozwoju zrównoważonego
- Ograniczony poziom wiedzy nt. turystyki zrównoważonej
- Brak promocji "zrównoważonych" firm

4.2. Rekomendacje

W tej części przedstawione są konkretne sugestie i działania mające na celu wzmocnienie praktyk zrównoważonego rozwoju turystyki w województwie zachodniopomorskim. Rekomendacje te opierają się na przeprowadzonych analizach, zgromadzonych danych i wnioskach, i mają służyć jako drogowskaz dla decydentów, organizacji turystycznych i innych podmiotów zaangażowanych w rozwój turystyki w regionie. Poniżej przedstawione rozwiązania mogą posłużyć jako pierwszy krok na dalszej drodze regionu w kierunku zrównoważonego rozwoju turystyki.

OPRACOWANIE STRATEGII ROZWOJU TURYSTYKI

Województwo zachodniopomorskie nie posiada dedykowanej strategii rozwoju turystyki. W związku z tym utrudnione jest prawidłowe, długofalowe planowanie i zarządzanie turystyką z korzyścią dla ludzi i środowiska naturalnego.

Dlaczego jest to ważne?

Posiadanie wieloletniej strategii rozwoju turystyki jest niezwykle istotne, szczególnie z perspektywy rozwoju turystyki zrównoważonej. Strategia zapewnia spójne i ukierunkowane podejście do rozwoju destynacji turystycznej, uwzględniając cele, priorytety i konkretne działania. Bez strategii, rozwój turystyki może być chaotyczny, co grozi negatywnymi skutkami dla środowiska, kultury i społeczności lokalnej. Strategia umożliwi zintegrowane podejście, harmonizując wzrost turystyki z ochroną środowiska, promocją lokalnej kultury i korzyściami ekonomicznymi. Ponadto, strategia umożliwi planowanie zrównoważonej infrastruktury, włączając aspekty energooszczędności, transportu niskoemisyjnego i zarządzania odpadami. Oprócz tego, strategia dostarcza długoterminowego planu działania oraz mechanizmy monitorowania postępów, które pozwalają ocenić skuteczność podejmowanych działań i wprowadzać odpowiednie korekty.

Co warto uwzględnić w strategii?

Zgodnie z kryteriami zrównoważonego zarządzania destynacjami turystycznymi, w strategii rozwoju turystyki powinno się uwzględnić następujące elementy:

- Kwestie społeczno-ekonomiczne, kulturowe, oraz problemy i zagrożenia środowiskowe.
- Analiza wpływu turystyki na środowisko naturalne, kulturę materialną i niematerialną oraz na społeczność lokalną
- Identyfikacja aktywów turystycznych, walorów przyrodniczych i kulturowych, i potencjalnych zagrożeń
- Zaangażowanie interesariuszy, w tym społeczności lokalnej, w planowanie i opracowanie strategii
- Wyznaczenie zespołu (organu) odpowiedzialnego za działania z zakresu rozwoju zrównoważonego

- Kluczowe wskaźniki efektywności, które dotyczą aspektów nie tylko gospodarczych, ale i przyrodniczych, kulturowych i społecznych
- System monitoringu i raportowania
- Strategia powinna być opublikowana i publicznie dostępna
- Strategia powinna być dopełniona planem działania, z zabezpieczonym budżetem na projekty z zakresu zrównoważonego rozwoju

ZARZĄDZANIE RUCHEM TURYSTYCZNYM

Jednym z wyzwań województwa Zachodniopomorskiego jest jego nierównomierny rozwój. Wynika to, z opisanego wcześniej, nierównomiernego ruchu turystycznego i jego koncentracji wokół miejscowości nadmorskich. Dlatego też, niezbędny wydaje się plan zarządzania ruchem turystycznym, którego celem powinno być rozproszenie ruchu turystycznego oraz zmniejszenie sezonowości.

Dlaczego jest to ważne?

Zarządzanie ruchem turystycznym i dekoncentracja ruchu turystycznego są istotne, ponieważ po pierwsze, skoncentrowanie się na zarządzaniu ruchem turystycznym umożliwi regionom promowanie mniej znanych obszarów, co prowadzi do bardziej równomiernego rozwoju gospodarczego i infrastruktury. To z kolei przekłada się na tworzenie miejsc pracy i wzrost dochodów mieszkańców. Z drugiej strony, dekoncentracja ruchu turystycznego pomaga w rozłożeniu obciążenia sezonowego. Dzięki temu regiony mogą czerpać korzyści z turystyki poza głównymi okresami sezonowymi, co stabilizuje ich gospodarkę. Skuteczne zarządzanie ruchem turystycznym przyczynia się także do ochrony środowiska naturalnego, minimalizując negatywny wpływ turystyki w miejscach najbardziej zaludnionych. Wreszcie, promocja lokalnej kultury i dziedzictwa kulturowego jest ważna dla mikro społeczności lokalnych i może przyczynić się do zachowania tożsamości i dumy lokalnej, szczególnie na obszarach gdzie mieszkańcy mogą się czuć zaniedbani.

Co można zrobić?

Promowanie mniej znanych miejsc i atrakcji

Strategia promocji regionu powinna w pierwszej kolejności promować miejsca mniej uczęszczane. Można to osiągnąć poprzez typowe kanały komunikacji oraz przewodniki dla turystów. Skutecznym rozwiązaniem jest również wykorzystanie technologii geotargettingu – na telefonach użytkowników pojawiają się informacje o atrakcjach, gdy ci znajdują się w ich pobliżu. Można także tworzyć produkty turystyczne (np. wycieczki) łączące popularne z mniej znanymi zakątkami regionu.

Promowanie miejsc i wydarzeń poza sezonem turystycznym

Przedłużyć sezon turystyczny można dzięki dedykowanym kampaniom marketingowym, promującym wydarzenia odbywające się poza sezonem, np. poprzez kalendarze wydarzeń dostępne na stronach internetowych. Również tworzenie treści tekstowych i wizualnych opowiadających o regionie w mniej popularnym okresie turystycznym wpływa na zwiększenie zainteresowania turystów drugimi sezonami (choćby zmiana szaty graficznej strony internetowej z letniej na jesienną czy zimową).

Polepszenie sieci komunikacyjnej

Promowanie istniejących połączeń oraz zwiększenie ilości połączeń komunikacyjnych, w tym autobusów i pociągów, pomoże zwiększyć dostępność regionu i mniej uczęszczanych miejscowości.

Analiza danych i skuteczne reagowanie

Należy prowadzić monitoring ruchu turystycznego, oraz określić nośność (carrying capacity) najbardziej zaludnionych miejsc i miejscowości. Powinny być również opracowane strategie radzenia sobie z przeludnieniem i jego wpływem na jakość życia mieszkańców.

ZWIĘKSZENIE WIEDZY I ŚWIADOMOŚCI NA TEMAT TURYSTYKI ZRÓWNOWAŻONEJ

Na podstawie odpowiedzi respondentów wynika, że poziom wiedzy na temat turystyki zrównoważonej wśród osób odpowiedzialnych za rozwój turystyki i osób z branży turystycznej jest ograniczony. Znajomość podstawowych pojęć teoretycznych, globalnych standardów i dobrych praktyk z zakresu turystyki zrównoważonej jest konieczna dla dalszego rozwoju w tym kierunku.

Dlaczego jest to ważne?

Posiadanie wiedzy na temat turystyki zrównoważonej umożliwi osobom odpowiedzialnym za rozwój turystyki na poziomie wojewódzkim i lokalnym podejmowanie bardziej efektywnych decyzji. Zrozumienie zasad i praktyk zrównoważonego rozwoju turystyki pozwala na uwzględnienie aspektów ekologicznych, społecznych i ekonomicznych w procesie planowania i podejmowania decyzji dotyczących rozwoju turystyki. Wiedza ta pomoże także tworzyć innowacyjne projekty i atrakcje, które przyciągną turystów poszukujących autentycznych doświadczeń, zgodnych z zasadami zrównoważonego rozwoju. Osoby odpowiedzialne za rozwój turystyki będą mogły także pełnić rolę liderów i wzorców dla innych podmiotów branży turystycznej oraz dla społeczności lokalnej. Posiadanie wiedzy na temat turystyki zrównoważonej pozwoli prowadzić szkolenia i podnosić świadomość wśród innych aktorów,

w tym wśród przedsiębiorców, pracowników branży turystycznej i turystów, co przyczyni się do rozkwitu turystyki w regionie i przyniesie wiele korzyści dla wszystkich interesariuszy.

Co można zrobić?

Poniżej kilka przykładowych działań, które pomogą zwiększyć wiedzę i świadomość na temat turystyki zrównoważonej:

Organizacja szkoleń i warsztatów

Organizacja szkoleń i warsztaty dla osób pracujących w branży turystycznej oraz osób odpowiedzialnych za rozwój turystyki w województwie. Te szkolenia mogą dotyczyć globalnych kryteriów i zasad turystyki zrównoważonej, ekologicznego zarządzania miejscami turystycznymi, minimalizacji negatywnego wpływu turystyki na środowisko, odpowiedzialności społecznej biznesu, itp.

Opracowanie materiałów edukacyjnych dla branży turystycznej

Przygotowanie i udostępnienie różnego rodzaju materiałów edukacyjnych, takie jak ebooki czy filmy, które przedstawiają zasady i korzyści turystyki zrównoważonej.

Współpraca z lokalnymi partnerami

Nawiązanie współpracy z lokalnymi i regionalnymi organizacjami, stowarzyszeniami i przedsiębiorstwami, które są zaangażowane w turystykę zrównoważoną. Razem można organizować wydarzenia, inicjatywy społeczne i programy edukacyjne, aby zwiększać świadomość i promować praktyki zrównoważonej turystyki.

PROMOCJA LIDERÓW TURYSTYKI ZRÓWNOWAŻONEJ

W destynacjach, w których świadomość na temat turystyki zrównoważonej jest niewielka, bardzo ważne jest, aby wspierać pionierów, czyli te podmioty, które aktywnie angażują się w działania proekologiczne i prospołeczne.

Dlaczego jest to ważne?

Aktywne promowanie liderów turystyki zrównoważonej, takich jak hotele, biura podróży i atrakcje turystyczne, przynosi wiele korzyści zarówno dla samej destynacji turystycznej, jak i dla szeroko pojętej branży turystycznej. Promowanie liderów turystyki zrównoważonej stanowi inspirację dla innych podmiotów w branży turystycznej. Poprzez wyróżnianie tych podmiotów, destynacja turystyczna stawia wyraźny sygnał, że zrównoważony rozwój jest priorytetem. To motywuje inne podmioty do wdrażania podobnych praktyk, aby nadążyć za liderami i utrzymać konkurencyjność, co prowadzi do rozprzestrzeniania się praktyk zrównoważonych na szerszą skalę. Z drugiej strony, promowanie liderów turystyki zrównoważonej pomaga w kreowaniu pozytywnego wizerunku destynacji turystycznej.

Turystom coraz bardziej zależy na podróżach zgodnych z zasadami zrównoważonego rozwoju, a wspieranie i promowanie odpowiedzialnych podmiotów sprawia, że destynacja jest postrzegana jako atrakcyjne i odpowiedzialne miejsce do odwiedzenia.

Co można zrobić?

Poniżej kilka przykładowych działań, które pomogą wypromować liderów turystyki zrównoważonej:

Informacja w materiałach marketingowych

Promocja najbardziej ekologicznych i odpowiedzialnych społecznie hoteli, biur podróży i atrakcji turystycznych poprzez włączenie ich do oficjalnych przewodników i materiałów promocyjnych, oraz wyróżnienie ich na stronie internetowej regionu. Informacje o tych podmiotach powinny być wyeksponowane, aby przyciągnąć turystów, którzy poszukują zrównoważonych opcji podróży.

Organizacja konkursów i nagród

Organizacja konkursów i nagród, które wyróżniają najbardziej ekologiczne i odpowiedzialne społecznie podmioty w branży turystycznej. Takie inicjatywy będą promowane szeroko, przyciągając uwagę turystów i wzbudzając ich zainteresowanie tymi podmiotami, a jednocześnie wzbudzą zainteresowanie i zdrową konkurencję wśród pozostałych przedsiębiorstw turystycznych.

Produkty turystyczne w oparciu o najbardziej zrównoważone podmioty

Tworzenie nowych produktów i szlaków turystycznych, w których główną rolę grają podmioty, które praktykują zasady turystyki zrównoważonej. Dzięki temu, z jednej strony, w destynacji pojawią się unikalne produkty dla turystów, a z drugiej - wyróżnione zostaną te przedsiębiorstwa, które działają na rzecz ochrony środowiska, ochrony kultury i społeczności lokalnych.

ROZWÓJ I PROMOCJA ZRÓWNOWAŻONEJ ZRÓWNOWAŻONYCH WYDARZEŃ

Województwo zachodniopomorskie to miejsce wielu festiwali i wydarzeń, od znanego Festiwalu Gwiazd w Międzyzdrojach festiwali muzycznych w Kołobrzegu czy różnego rodzaju konferencji w Szczecinie. Województwo zachodniopomorskie może zaoferować wyjątkowe i urokliwe miejsca na organizację wydarzeń i konferencji, które przyciągają unikalnym położeniem. Wykorzystanie aktywów kulturowych w połączeniu z zasadami zarządzania środowiskowego mają potencjał stać się unikatową praktyką na skalę kraju dla sektora MICE i organizacji eventów kulturalno-rozrywkowych.

Dlaczego jest to ważne?

Wdrażanie praktyk zrównoważonego rozwoju podczas organizacji festiwalu i innych wydarzeń kulturalnych i biznesowych jest istotne z wielu powodów. W pierwszej kolejności, takie podejście wspiera ochronę środowiska naturalnego i redukcję negatywnego wpływu na planetę. Promowanie zrównoważonego rozwoju podczas wydarzeń sprzyja także edukacji i podnoszeniu świadomości społecznej na temat ekologii i odpowiedzialności społecznej. Organizacje festiwalu i wydarzeń kulturalnych oraz biznesowych często współpracują z lokalnymi dostawcami, co przyczynia się do wsparcia lokalnej gospodarki. Produkty lokalne cieszą się także popularnością wśród uczestników wydarzeń. Zrównoważone festiwale i wydarzenia kulturalne stanowią także doskonałą okazję do budowania pozytywnego wizerunku województwa. Regiony, które angażują się w praktyki zrównoważonego rozwoju, są postrzegane jako odpowiedzialne i troszczące się o dobro wspólne. To przyciąga turystów, inwestorów i mieszkańców oraz podnosi prestiż regionu na arenie krajowej i międzynarodowej.

Co można zrobić?

Organizacja zrównoważonych wydarzeń kulturalnych i festiwalu opiera się na podejściu uwzględniającym równocześnie aspekty ekologiczne, społeczne i ekonomiczne.

Wybór lokalizacji

Wybór miejsc, które są łatwo dostępne komunikacyjnie, co zmniejsza emisję CO₂ związaną z podróżami uczestników. Ponadto, lokalizacje powinny być przyjazne środowisku i infrastrukturalnie dostosowane do potrzeb wydarzenia.

Zrównoważona infrastruktura

Dbłość o minimalizowanie negatywnego wpływu na środowisko poprzez stosowanie ekologicznych materiałów budowlanych, ograniczanie zużycia energii i wody, a także wykorzystywanie odnawialnych źródeł energii, jeśli to możliwe.

Zarządzanie odpadami

Promocja recyklingu, kompostowanie i minimalizowanie odpadów, szczególnie przedmiotów jednorazowych z tworzyw sztucznych. Wsparcie edukacji uczestników w zakresie segregacji i odpowiedniego postępowania z odpadami.

Transport

Promocja środków transportu publicznego lub alternatywnych środków transportu, takich jak rowery, a także udogodnienia, takie jak stacje ładowania dla samochodów elektrycznych.

Społeczność lokalna

Polityka zakupowa, która oddaje priorytet lokalnym firmom i dostawcom. Wsparcie działań charytatywnych i kulturalnych na rzecz społeczności.

Kultura i dziedzictwo

Promocja lokalnej kultury i dziedzictwa poprzez współpracę z artystami, rzemieślnikami i artystycznymi projektami, oraz promocja kuchni regionalnej, co pomaga w zachowaniu unikalnej tożsamości regionu.

Edukacja i świadomość

Wykorzystanie wydarzenia do edukowania uczestników na temat rozwoju zrównoważonego, odpowiedzialności społecznej oraz ekologii.

Zrównoważone menu

Promocja zdrowych i ekologicznych opcji żywieniowych pochodzących z lokalnych źródeł i lokalnych dostawców.

Monitorowanie i raportowanie

Po zakończeniu wydarzenia, opracowanie i publikacja raportu analizującego jego wpływ na środowisko i społeczność, który jest dostępny dla uczestników wydarzenia i pozostałych interesariuszy.

Promocja i marketing

Komunikowanie działań proekologicznych i prospołecznych w trakcie promocji wydarzeń, np. poprzez strony internetowe, w materiałach promocyjnych i kampaniach marketingowych. Dedykowane kampanie marketingowe, które podkreślają ekologiczne aspekty oferty, pomogą przyciągnąć klientów o wysokiej świadomości środowiskowej, którzy są również gotowi zapłacić więcej znając, że destynacja spełnia odpowiednie standardy.

4.3. Dobre praktyki

W ostatniej części niniejszego raportu przedstawione zostały przykłady dobrych praktyk turystyki zrównoważonej zrealizowanych w innych krajach. Mają one posłużyć jako inspiracja do działania i tworzenia ciekawych projektów i inicjatyw, które pomogą w zrównoważonym rozwoju turystyki w województwie zachodniopomorskim.

SZKOLENIA I ZAANGAŻOWANIE INTERESARIUSZY W TURYSTYKĘ ZRÓWNOWAŻONĄ, JACKSON HOLE

Riverwind Foundation to organizacja non-profit z siedzibą w Jackson Hole w stanie Wyoming, USA która była pierwszym regionem w Ameryce Północnej, która otrzymała certyfikat Earth Check dla zrównoważonych destynacji turystycznych.

Riverwind Foundation blisko współpracuje z władzami Jackson Hole. Jest zaangażowana w promowanie zrównoważonego rozwoju i turystyki zrównoważonej w regionie i odpowiada za realizację programu "Sustainable Destination" (Zrównoważona Destynacja) w Jackson Hole. Program ten ma na celu wspieranie inicjatyw zrównoważonego rozwoju, ochrony środowiska naturalnego i zwiększania świadomości społeczności lokalnej i turystów na temat zrównoważonej turystyki.

Riverwind Foundation działa jako platforma dla przedsiębiorstw turystycznych, społeczności lokalnej i innych interesariuszy, którzy współpracują w celu wprowadzania innowacyjnych rozwiązań i praktyk zrównoważonego rozwoju. Organizacja oferuje wsparcie, szkolenia, doradztwo i narzędzia, które pomagają uczestnikom programu wdrażać zrównoważone praktyki w swojej działalności.

Riverwind Foundation przyznaje również certyfikaty "Sustainable Destination" dla podmiotów turystycznych, które spełniają określone kryteria zrównoważonego rozwoju. Certyfikat ten stanowi potwierdzenie zaangażowania w zrównoważone praktyki i pomaga wyróżnić podmioty turystyczne, które działają zgodnie z zasadami zrównoważonej turystyki.

Regularnie publikowane są również katalogi najbardziej ekologicznych firm i miejsc wspierających zrównoważony rozwój, które są przydatne zarówno dla turystów jak i lokalnych mieszkańców.

Działania Riverwind Foundation to świetny przykład partnerstwa pomiędzy organizacją rządową a non-profit w zakresie zwiększenia świadomości i zaangażowania interesariuszy w turystykę zrównoważoną.

Więcej informacji można uzyskać na stronach internetowych:

 <https://www.riverwindfoundation.org/>

 <https://www.jacksonholechamber.com/plan-your-visit/sustainability/>

ZIELONE SZLAKI TURYSTYCZNE SŁOWENII

Słowenia jest liderem turystyki zrównoważonej w Europie. Kilka lat temu przyjęty został tam rządowy program wsparcia i certyfikacji destynacji i przedsiębiorstw turystycznych Slovenia Green, który ma na celu promowanie zrównoważonej turystyki i ochronę środowiska naturalnego. Jest to pierwszy kompleksowy program zrównoważonej turystyki na świecie, który został wdrożony na poziomie kraju. Aby zwiększyć rozpoznawalność destynacji i podmiotów uczestniczących w programie Slovenia Green, opracowano kilka tematycznych "zielonych szlaków turystycznych", które zapraszają turystów w najbardziej ekologiczne i odpowiedzialne społecznie miejsca i atrakcje Słowenii.

Wszystkie podmioty promowane w ramach tych produktów turystycznych uzyskały certyfikat Slovenia Green. Przykładami są:

- Slovenia's Green Gourmet Tourist Route, który zaprasza odwiedzających do najbardziej zrównoważonych i ciekawych gastronomicznie miejsc Słowenii.
- Slovenia Green Wellness Route to szlak, który zachęca miłośników przygód do połączenia wycieczek rowerowych, doświadczeń kulturowych z ofertą SPA i wellness.
- Bike Slovenia Green to pierwsza na świecie trasa rowerowa, która łączy tylko to destynacje, które otrzymały certyfikat zrównoważonego rozwoju.

Branża turystyczna często popełnia błąd promując turystykę zrównoważoną w sposób monotony, nudny lub techniczny. Poprzez "opakowanie" certyfikowanych destynacji i podmiotów w ciekawe i unikalne produkty turystyczne, Słowenia przyciągnęła uwagę mediów

(o tych szlakach napisano w National Geographic, Lonely Planet i wielu innych światowej sławy magazynach), oraz samych turystów, dzięki czemu przyciągnęła więcej odwiedzających na tereny, które dbają o zrównoważony rozwój.

Więcej informacji można uzyskać na stronach internetowych:

 <https://www.slovenia-green.si/slovenia-green-routes/>

 <https://www.slovenia.info/en/business/green-scheme-of-slovenian-tourism>

ZRÓWNOWAŻONE FESTIWALE, IRLANDIA

Fáilte Ireland, Krajowy Urząd ds. Rozwoju Turystyki w Irlandii, stworzył wytyczne dla organizacji zrównoważonych festiwali. Celem tej publikacji było wsparcie organizatorów dużych i małych wydarzeń w zwiększeniu ich wiedzy i zaangażowania w rozwój zrównoważony.

Zestaw wytycznych powstał po przeprowadzeniu ankiety i konsultacji z ponad 80 irlandzkimi festiwalami o różnej wielkości, które pokazały zróżnicowany poziom świadomości i praktyk zarządzania festiwalami w Irlandii. Aby pomóc organizatorom wydarzeń o różnym poziomie wiedzy, rekomendacje znajdujące się w przewodniku zostały podzielone na trzy poziomy zaawansowania i skategoryzowane za pomocą prostego systemu sygnalizacji świetlnej:

- czerwony - poziom podstawowy
- żółty - poziom średniozaawansowany
- zielony - poziom zaawansowany.

Ponadto przewodnik uwzględnia działania w trzech strefach wpływów organizatorów festiwali

- Działalność operacyjna (działania wewnątrz organizacji, zaczynając od polityki i planu działania, zaangażowanie kadry).
- Relacje z dostawcami i wykonawcami, uzyskując wsparcie artystów i innych interesariuszy,
- Komunikacja i zaangażowanie odbiorców (uczestników wydarzeń)

Wytyczne zostały podzielone na siedem obszarów tematycznych, z których każdy obejmuje działania mające na celu osiągnięcie odpowiednich Celów Zrównoważonego Rozwoju ONZ:

- Energia
- Dojazd i transport
- Zasoby (gospodarka odpadami)
- Żywność i napoje
- Woda
- Przyroda i różnorodność biologiczna
- Zarządzanie.

W każdej sekcji wymieniono od 20 do 30 działań w kolejności łatwości wdrożenia, od prostych do złożonych.

Przewodnik można pobrać na stronie:

https://www.failteireland.ie/Failteireland/media/WebsiteStructure/Documents/Product_Development/Festivals_Events/failte-ireland-sustainable-festivals-guidelines-2023.pdf

MIEJSKIE KROWY – PROJEKT ZAGOSPODAROWANI, PÄRNU, ESTONIA

Pärnu to urokliwe miasto położone nad Morzem Bałtyckim, leżące w południowej części Estonii. Jest to jedno z najpopularniejszych kurortów w kraju, znane ze swojego pięknego wybrzeża, szerokich plaż i malowniczych parków. Pärnu słynie z walorów zdrowotnych swoich błot mineralnych i źródeł leczniczych, co przyciąga licznych turystów poszukujących relaksu i odnowy. Ze względu na swoje walory przyrodnicze, Pärnu prowadzi aktywne działania na rzecz ochrony środowiska naturalnego, w tym plaż i wód morskich.

Do najciekawszych projektów na rzecz ochrony środowiska Pärnu można zaliczyć projekt URBANCOWS - jeden z rzadkich przykładów zagospodarowania krajobrazu w pobliżu obszarów mieszkalnych i nadmorskich terenów rekreacyjnych, z ochroną przyrody w priorytecie.

Ogólnym celem projektu URBANCOWS była poprawa stanu ochrony kompleksu siedlisk przybrzeżnych łąk i lagun w rezerwacie przyrody Pärnu Coastal Meadow. Obszar ten zarósł trzcina po tym, jak w latach 70. i 80. zaprzestano tu tradycyjnego wypasu zwierząt gospodarskich. Poprawa została osiągnięta poprzez oczyszczenie około 300 hektarów z trzciny i krzewów, a następnie ponowne wprowadzenie wypasu bydła.

Innym celem było podniesienie świadomości lokalnej społeczności i odwiedzających na temat wartości przyrodniczych i zachęcenie ludzi do odwiedzenia tego obszaru. W ramach projektu stworzono infrastrukturę niezbędną do wypasu bydła (ogrodzenia, wiaty itp.) i atrakcyjną dla odwiedzających (tablice informacyjne, wieże obserwacyjne, ścieżka przyrodnicza).

Aby umożliwić odwiedzającym poznanie tego wyjątkowego ekosystemu (oraz obserwację „pracy krów miejskich”), zbudowano 600-metrowy drewniany szlak turystyczny z platformą widokową, która znajduje się tuż nad morzem, pośrodku plaży Pärnu. Szlak, który wznosi się stopniowo, jest dostępny dla wózków dziecięcych i inwalidzkich.

To tylko jeden z praktyk wdrożonych w Pärnu, które posiadają kompleksową strategię zrównoważonego rozwoju turystyki. Za swoje działania na rzecz zrównoważonego rozwoju, Pärnu znalazło się na liście Top 100 Green Destinations (konkurs zrównoważonych praktyk) oraz otrzymało certyfikat Green Destinations, europejskiej organizacji certyfikującej destynacje turystyczne, które spełniają międzynarodowe kryteria turystyki zrównoważonej.

Więcej informacji można znaleźć na stronie internetowej:

<https://www.visitestonia.com/en/why-estonia/green-parnu>

PROGRAM „PARTNERZY ZRÓWNOWAŻONEJ DESTYNACJI”, DITHMARSCHEN, NIEMCY

Dithmarschen to region w północnych Niemczech, położony między Morzem Północnym a Bałtykiem. Dithmarschen przyciąga turystów swoim pięknym wybrzeżem i plażami, które są popularnym celem letniego wypoczynku. Jest to także miejsce, gdzie można podziwiać przyrodę i ptactwo w rezerwach przyrody, takich jak Park Narodowy Szlezwicko-Holsztyńskiego Morza Wattowego.

Dithmarschen świadomie i w sposób zrównoważony podchodzi do rozwoju turystyki, stawiając za cel nie tylko satysfakcję zwiedzających ale i dbałość o środowisko naturalne. Jednym

z programów, które pomagają wdrażać praktyki ekologicznego i odpowiedzialnego zarządzania przed branżą turystyczną jest program „Partnerzy zrównoważonej destynacji”.

W programie tym mogą uczestniczyć firmy, które

- podejmują aktywne działania na rzecz zrównoważonego rozwoju (np. mają wyznaczonego koordynatora odpowiedzialnego za rozwój zrównoważony oraz plan działania w tym zakresie)
- informują gości o rozwoju zrównoważonym
- promują Dithmarschen jako zrównoważoną destynację turystyczną.

Partnerzy programu otrzymują dostęp do szeregu narzędzi, które pomagają im w jeszcze bardziej całościowym wdrażaniu proekologicznych i prospołecznych praktyk, a także wspierają ich działania promocyjne:

- Lista kontrolna, aby ocenić swoją firmę pod kątem praktyk rozwoju zrównoważonego
- Dostęp do programów szkoleniowych w zakresie rozwoju zrównoważonego
- Sieć kontaktów, spotkania i wymiany doświadczeń z pozostałymi partnerami programu
- Certyfikat i logo Programu, do wykorzystania w marketingu
- Dodatkowa promocja firmy w materiałach i kampaniach promocyjnych regionalnej organizacji turystycznej Dithmarschen

Za swoje działania na rzecz zrównoważonego rozwoju, Dithmarschen otrzymało certyfikat TourCert, niemieckiej organizacji certyfikującej destynacje turystyczne, które spełniają międzynarodowe kryteria turystyki zrównoważonej.

ZRÓWNOWAŻONY GOLF, ANGLIA, WIELKA BRYTANIA

England Golf to organizacja zarządzająca amatorskim golfem w Anglii, która za swój najwyższy priorytet uznaje rozwój zrównoważony. Ich celem jest organizowanie bezemisyjnych wydarzeń golfowych (Net Zero), a także pomaganie klubom golfowym w zarządzaniu środowiskowymi i promowaniu golfa jako zrównoważonego sportu.

England Golf opracował strategię zrównoważonego rozwoju dla turniejów golfowych i stowarzyszonych klubów golfowych. Strategia ta opiera się na trzech głównych filarach: odpowiedzialności środowiskowej, postępie społecznym i wynikach ekonomicznych. Cele

i plany obejmują działania “na boisku”, “poza boiskiem”, organizację wydarzeń oraz zaangażowanie społeczności lokalnej.

Poza opracowaniem strategii, England Golf wdrożył narzędzia, które promują zrównoważony golf i pomagają zwiększyć wiedzę na ten temat wśród przedstawicieli branżowych, m.in.

- Wytyczne zrównoważonego rozwoju dla klubów golfowych, które są zestawem praktycznych narzędzi i rekomendacji dot. praktyk proekologicznych i prospołecznych.
- Certyfikacja Golf Environment Organisation (GEO) - kompleksowy program certyfikacji przyznawany obiektom golfowym, wydarzeniom i turniejom, które spełniają określone kryteria odpowiedzialności środowiskowej i społecznej.
- “On Course for Golf Facilities” - bezpłatna aplikacja internetowa stworzona, aby pomóc polom golfowym w ocenie ich wydajności środowiskowej, zużycia zasobów naturalnych i materiałów.

Przyznawanie nagrody England Golf Awards za projekt roku w zakresie zrównoważonego rozwoju, co pozwala promować najlepsze praktyki i wyróżniać podmioty najbardziej zaangażowane w rozwój zrównoważony.

Więcej informacji można znaleźć na stronach internetowych:

 <https://www.Englandgolf.org/sustainability>

 <https://eg.en.dotgolf.co.uk/resource-detail/sustainability-toolkit>

„Raport z wdrożenia standardów turystyki zrównoważonej w województwie zachodniopomorskim” przeprowadzona została w ramach projektu „Inicjatywy, Współpraca. Turystyka zrównoważona” oraz konferencji o tej samej nazwie, która miała miejsce 21 września 2023 roku w Szczecinie.

Projekt ten opiera się na upowszechnianiu wiedzy oraz informacji jak zrównoważona wersja świata może się rozwijać. Bez tego w Polsce zielonej transformacji nie przeprowadzimy.

Niniejszy raport jest zwięźczeniem pracy diagnostyki i syntezy zgromadzonej wiedzy oraz najnowszych informacji na temat tego, jak zielona transformacja się dokonuje i jak zmienia turystykę Polski.

Jest to opracowanie bardzo wszechstronne, obrazujące branżę turystyki - od mobilności zaczynając, przez inwestycje, a na kreacji i wdrażaniu dóbr konsumpcyjnych i żywności kończąc. Skupiamy się też na poszczególnych, bardzo ważnych wyzwaniach, jak np. dekarbonizacja czy rozwój gospodarki obiegu zamkniętego. Nie ograniczamy się do głównych trendów, ale pokazujemy, jak meandrują myśli oraz pomysły przedsiębiorców atrakcji turystycznych czy obiektów noclegowych niejednokrotnie szukających całkiem niekonwencjonalnych rozwiązań.

Dzięki zrównoważonemu rozwojowi sektora możliwe jest tworzenie nowych miejsc pracy w regionach wiejskich, a także rozwój usług nakierowanych na zdrowie czy aktywny wypoczynek.

Wyniki badania sondażowego dla grupy losowej beneficjentów z regionu ma charakter przedstawienia zaleceń do rozwijania i wdrażania celów SDG na poziomie województwa.

Raport wrzesień 2023

Badanie sondażowe zostało zrealizowane na zlecenie Polskiej Organizacji Turystycznej, we współpracy z Zachodniopomorską Regionalną Organizacją Turystyczną.

Opracowanie i redakcja 2023 Anula Galewska, Travindy

Opracowanie graficzne 2023, Anastazja Szkarupa, Travindy

Kontakt: pot.gov.pl, pot@pot.gov.pl

Partner medialny: Dziennik Rzeczpospolita Serwis

POLSKA
ORGANIZACJA
TURYSTYCZNA

WSPÓŁPRACA
INNOWACJE
TURYSTYKA
ZRÓWNOWAŻONA